

Γεώργιος Ι. Κιτσοπανίδης

ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ & ΕΚΤΙΜΗΤΙΚΗ

Αρχές και Εφαρμογές

**Με αριθμητικό παράδειγμα
λογιστικής παρακολούθησης και
τεχνικοοικονομικής ανάλυσης
γεωργικής εκμετάλλευσης**

Πρόλογος Γ' Έκδοσης

Κατά τη 14ετία που πέρασε από τη Β' Έκδοση του παρόντος βιβλίου αισθανθήκαμε την ανάγκη να προχωρήσουμε σε νέα έκδοση αυτού, τόσο για την παρουσίαση πρόσφατων αριθμητικών δεδομένων των διαφόρων παραδειγμάτων τεχνικοοικονομικής ανάλυσης και μάλιστα με τη αντικατάσταση της δραχμής από το ευρώ, όσο και για τη συμπλήρωση ορισμένων τμημάτων αυτού που συνδέονται κυρίως με τη συμβολή της γεωργικής λογιστικής στην οργάνωση των σύγχρονων γεωργικών εκμεταλλεύσεων και επιχειρήσεων. Τα τμήματα αυτά σχετίζονται περισσότερο με τη χρήση των γεωργικών εγγραφών και λογαριασμών ως μέσο τόσο ορθολογιστικής οργάνωσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και επιχειρήσεων, όσο και επίλυσης προβλημάτων διοίκησης και διαχείρισης αυτών. Πιο συγκεκριμένα, η έμφαση δίνεται στο είδος, την ποιότητα και τον τρόπο καταγραφής των τεχνικοοικονομικών δεδομένων ως βάση εφαρμογής των σύγχρονων μεθόδων γεωργοοικονομικής ανάλυσης και σύνθεσης αυτών τόσο σε επίπεδο ολόκληρης γεωργικής εκμετάλλευσης ή επιχείρησης, όσο και σε επίπεδο μεμονωμένου κλάδου φυτικής και ζωϊκής παραγωγής.

Σήμερα οι γεωργικές μας εκμεταλλεύσεις και επιχειρήσεις για να καταστούν ανταγωνιστικές τόσο στην εσωτερική, πολύ δε περισσότερο στη διεθνή αγορά πρέπει να αναδιοργανωθούν και να εκσυγχρονισθούν. Για το σκοπό αυτό έχουν ανάγκη, εκτός των άλλων, και από ένα απλό σύστημα τήρησης γεωργικών εγγραφών και λογαριασμών με το οποίο οι παραγωγοί να μπορούν να παρακολουθούν την ομαλή λειτουργία των εκμεταλλεύσεών τους ή επιχειρήσεών τους και την εξέλιξη της οικονομικότητος αυτών. Ειδικότερα για τους νέους γεωργούς, που είναι απαλλαγμένοι από προκαταλήψεις, η ακριβής τήρηση γεωργικών εγγραφών και λογαριασμών αποτελεί ένα είδος πυξίδας στο δύσκολο ταξίδι της γεωργίας του μέλλοντος. Κάτι ανάλογο ισχύει και για τους μελλοντικούς γεωπόνους που θα κληθούν να καθοδηγήσουν τους νέους γεωργούς στα δύσκολα μονοπάτια της ανταγωνιστικής γεωργίας. Η κατανόηση και πολύ περισσότερο η εφαρμογή των αρχών της λογιστικής στις σύγχρονες γεωργικές εκμεταλλεύσεις και επιχειρήσεις τόσο από τους γεωπόνους, πολύ δε περισσότερο από τους νέους γεωργούς δεν απαιτούν τόσο ειδικές γνώσεις της γενικής λογιστικής, όσο καλές γνώσεις των αρχών της γεωργικής παραγωγής και πιο πολύ

καλές γνώσεις του τρόπου λειτουργίας της γεωργικής εκμετάλλευσης ή επιχείρησης φυτικής και ζωϊκής παραγωγής.

Προς την κατεύθυνση αυτή βασικός οδηγός επιτυχούς εφαρμογής των αρχών της λογιστικής σε μια γεωργική εκμετάλλευση ή επιχείρηση τόσο για τους γεωπόνους, όσο και για τους νέους γεωργούς αποτελεί το διδόμενο υπό μορφή παραρτήματος αριθμητικό παράδειγμα λογιστικής παρακολούθησης και τεχνικοοικονομικής ανάλυσης μιας ολόκληρης γεωργικής εκμετάλλευσης ή επιχείρησης. Το λογιστικό αυτό παράδειγμα δεν περιορίζεται απλώς στην καταγραφή λεπτομερών τεχνικών ή φυσικών και οικονομικών δεδομένων των διαφόρων κλάδων και μέσων γεωργικής παραγωγής, αλλά επεκτείνεται τόσο στην ανάλυση αυτών, όσο και στον υπολογισμό του οικονομικού αποτελέσματος υπό τις διάφορες αυτού μορφές. Το γεγονός ότι δεν υπάρχουν βιβλία γεωργικής λογιστικής με ανάλογο περιεχόμενο μπορεί να λεχθεί ότι το λογιστικό αυτό παράδειγμα αποτελεί πολύτιμο συμπλήρωμα του βιβλίου αυτού.

Με βάση τα προαναφερθέντα, το περιεχόμενο του παρόντος βιβλίου κρίνεται χρήσιμο όχι μόνο για τους διδάσκοντες γεωργική λογιστική στους φοιτητές των Γεωπονικών Σχολών της κατεύθυνσης Αγροτικής Οικονομίας και ορισμένων παρεμφερών Πανεπιστημιακών Σχολών, καθώς και στους σπουδαστές των Τ.Ε.Ι της αντίστοιχης κατεύθυνσης, αλλά και για τους νέους αγρότες που θέλουν να θεμελιώσουν την οργάνωση της εκμετάλλευσής τους ή επιχείρησής τους πάνω στις αρχές της οικονομικής της γεωργικής παραγωγής. Τη χρησιμότητα του περιεχομένου του βιβλίου αυτού εγγυάται αφενός η μακρόχρονη διδασκαλία μας της γεωργικής λογιστικής στους φοιτητές Γεωπονίας του Α.Π.Θ., αφετέρου δε η ακόμα πιο μακρόχρονη εμπειρία μας από τη συνεργασία με εκατοντάδες παραγωγούς που διευθύνουν εκμεταλλεύσεις ή επιχειρήσεις διαφόρων παραγωγικών κατευθύνσεων ολόκληρης της χώρας όσον αφορά την τήρηση γεωργικών λογαριασμών.

Θεσσαλονίκη
Μάιος 2007

Γ. Ι. Κιτσοπανίδης

Πρόλογος Α' & Β' Έκδοσης

Η οργάνωση της γεωργίας επί οικονομικής βάσεως προϋποθέτει την ανάλογη οργάνωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και των κλάδων γεωργικής παραγωγής. Η οργάνωση αυτή εξασφαλίζεται, άμεσα ή έμμεσα, με την εφαρμογή της λογιστικής και μάλιστα με ένα κατάλληλο σύστημα γεωργικών λογαριασμών, που να προσαρμόζεται κάθε φορά ανάλογα με τις ειδικές συνθήκες παραγωγής και προ παντός ανάλογα με τον επιδιωκόμενο σκοπό.

Η εφαρμογή της λογιστικής στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις επιβάλλεται λόγω της προοδευτικής μετατροπής τους σε επιχειρηματικές τεχνικοοικονομικά μονάδες, οι οποίες αποβλέπουν στην επίτευξη όσο το δυνατόν μεγαλύτερου κέρδους. Το τελευταίο αυτό συνετέλεσε ώστε η συστηματική δια της λογιστικής παρακολούθηση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων να γίνει αναπόφευκτη ανάγκη στις ανεπτυγμένες γεωργικά χώρες. Ειδικότερα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης η εφαρμογή της γεωργικής λογιστικής άρχισε να γίνεται όλο και περισσότερο επιτακτική.

Αναμφίβολα, η γεωργική εκμετάλλευση αποτελεί σήμερα ένα πολύπλοκο οργανικό σύνολο, του οποίου η συστηματική έρευνα και η ανάλυση σε βάθος επιτυγχάνονται εφόσον με τη λογιστική συγκεντρώνονται λεπτομερή, ακριβή και εξειδικευμένα φυσικά ή τεχνικά και οικονομικά δεδομένα. Πέρα όμως από τη συγκέντρωση των δεδομένων αυτών, η επιτυχία της λογιστικής παρακολούθησης και της τεχνικοοικονομικής ανάλυσης μιας γεωργικής εκμετάλλευσης προϋποθέτει υψηλή θεωρητική κατάρτιση και μεγάλη εμπειρία εκ μέρους εκείνων που πρόκειται να εφαρμόσουν τις γενικές αρχές της λογιστικής και ειδικότερα το προτεινόμενο σύστημα λογαριασμών στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις.

Η έκδοση του παρόντος βιβλίου κρίθηκε σκόπιμη όχι μόνο για καθαρά εκπαιδευτικούς σκοπούς, αλλά και λόγω της συνεχώς αυξανόμενης ανάγκης εφαρμογής της λογιστικής στην κεφαλαιακώς εντατική γεωργία (highly capitalized agriculture). Πιο συγκεκριμένα, το βιβλίο αυτό δεν συνδέεται αποκλειστικά με τους φοιτητές της Γεωπονίας για την κάλυψη των εκπαιδευτικών τους αναγκών, άλλ' απευθύνεται συγχρόνως τόσο στους ειδικούς επιστήμονες, που ασχολούνται με τα οικονομικά προβλήματα της γεωργίας, όσο και στους επιχειρηματίες γεωργούς, για τους οποίους η λογιστική αποτελεί το αναγκαίο όργανο

παρακολούθησης και τεχνικοοικονομικής ανάλυσης των γεωργικών τους εκμεταλλεύσεων και των κλάδων γεωργικής παραγωγής.

Με βάση τα προαναφερθέντα, κεντρική γραμμή του βιβλίου αυτού είναι η παρουσίαση ενός συστήματος γεωργικών λογαριασμών και εγγραφών με το οποίο να εξασφαλίζεται αφενός μεν η μέτρηση της οικονομικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων ή επιχειρήσεων και η επισήμανση των αιτίων που εμποδίζουν την επίτευξη μεγαλύτερου οικονομικού αποτελέσματος, αφετέρου δε η συγκέντρωση των απαραίτητων φυσικών ή τεχνικών και οικονομικών δεδομένων, τα οποία απαιτούν οι σύγχρονοι μέθοδοι τεχνικοοικονομικής ανάλυσης αυτών. Για την πληρέστερη κατανόηση της μορφής, του είδους της λειτουργίας και της ανάλυσης των γεωργικών λογαριασμών και εγγραφών κρίθηκε σκόπιμο, από εκπαιδευτικής απόψεως, να δοθούν συνοπτικά ορισμένες αρχές της γενικής λογιστικής. Παράλληλα όμως με τη γεωργική λογιστική, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται και στη γεωργική εκτιμητική αφενός μεν διότι αποτελεί βασική προϋπόθεση εφαρμογής της λογιστικής στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, αφετέρου δε διότι η παρουσία της στη γεωργική πράξη γίνεται συνεχώς αναγκαιότερη για την επίλυση πολλών προβλημάτων, που σχετίζονται με την όσο το δυνατόν ακριβέστερη εκτίμηση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Έτσι, η ύλη του βιβλίου αυτού διαιρείται σε έξη κύρια μέρη. Το πρώτο απ' αυτά περιλαμβάνει την εισαγωγή στη γενική και γεωργική λογιστική με την έννοια, το περιεχόμενο, το αντικείμενο, τους σκοπούς, την ιστορική εξέλιξη και τη διάκριση της λογιστικής, τις μεθόδους και τα συστήματα αυτής, τα τηρούμενα από κάθε σύστημα λογιστικά βιβλία, την έννοια και τη σημασία των λογαριασμών, τις κατηγορίες αυτών και τα λογιστικά σχέδια.

Το δεύτερο μέρος αφιερώνεται στη γεωργική εκτιμητική, απογραφή και απόσβεση, και περιλαμβάνει τις βασικές έννοιες και τους αναγκαίους τύπους από τα οικονομικά μαθηματικά, την έννοια, το περιεχόμενο, τις γενικές αρχές, τις συναντώμενες δυσχέρειες και τις χρησιμοποιούμενες μεθόδους εκτίμησης, την έννοια, τη σημασία και την ημερομηνία της απογραφής, το ενεργητικό, το παθητικό, την καθαρά περιουσία, τους τρόπους κατάταξης των στοιχείων αυτών και τον ισολογισμό, την έννοια και το σκοπό της απόσβεσης, τους παράγοντες προσδιορισμού αυτής και τις μεθόδους υπολογισμού της, και τέλος τους τρόπους εκτίμησης και υπολογισμού της αξίας της γεωργικής εκμετάλλευσης ως ενιαίου συνόλου και κάθε κατηγορίας των περιουσιακών στοιχείων αυτής χωριστά. Το μέρος αυτό προτάσσεται της κυρίως γεωργικής λογιστικής, διότι η γνώ-

ση τόσο της εκτιμητικής, όσο και της απογραφής με την απόσβεση θεωρείται απαραίτητη για την καλύτερη κατανόηση και εφαρμογή της λογιστικής στις κάθε μορφής γεωργικές εκμεταλλεύσεις.

Το τρίτο μέρος είναι το σπουδαιότερο απ' όλα και αναφέρεται στη λογιστική των γεωργικών εκμεταλλεύσεων ως τεχνικοοικονομικών μονάδων (accounting for farm management), με τα υπάρχοντα και το προτεινόμενο σύστημα γεωργικών λογαριασμών, και μάλιστα υπό τη μορφή λογιστικού παραδείγματος, την έννοια τη σημασία και το είδος των γεωργικών λογαριασμών και εγγραφών σε συνδυασμό με το λογιστικό έτος, το σχέδιο παραγωγής της γεωργικής εκμετάλλευσης, τη σύνθεση της γεωργικής οικογένειας από απόψεως διαθέσιμης εργασίας, τη λογιστική παρακολούθηση της γεωργικής εκμετάλλευσης με την απογραφή και εκτίμηση των περιουσιακών στοιχείων αυτής, την τήρηση γεωργικών λογαριασμών με τις εγγραφές φυσικών ή τεχνικών και οικονομικών δεδομένων των κλάδων φυτικής και ζωϊκής παραγωγής, ως και των μηχανημάτων και των τυχόν ζώων εργασίας της γεωργικής εκμετάλλευσης, τις γενικής φύσεως εισπράξεις και πληρωμές, τις χρεώσεις και πιστώσεις, και την ανάλυση όλων αυτών με την επισήμανση ορισμένων τεχνικοοικονομικών σχέσεων και τον υπολογισμό του οικονομικού αποτελέσματος υπό τις διάφορες αυτού μορφές, για τον καθορισμό της οικονομικότητας της γεωργικής εκμετάλλευσης και του επιπέδου ανάπτυξης της.

Το τέταρτο μέρος συνδέεται με τη λογιστική των αυτοτελών κλάδων γεωργικής παραγωγής (single farm enterprise accounts), εφόσον για οποιοδήποτε λόγο δεν παρακολουθείται λογιστικά ολόκληρη η γεωργική εκμετάλλευση. Είναι η περίπτωση της μη εφαρμογής ολοκληρωμένου συστήματος γεωργικών λογαριασμών, αλλά η δια λογαριασμών και εγγραφών πλήρης παρακολούθηση ενός ή περισσότερων κλάδων φυτικής και ζωϊκής παραγωγής της εκμετάλλευσης (complete cost records and accounts of farm enterprise). Η λογιστική των αυτοτελών κλάδων γεωργικής παραγωγής περιλαμβάνει την έννοια αυτών, τις δυσχέρειες τήρησης γεωργικών λογαριασμών και την παρακολούθηση και τεχνικοοικονομική ανάλυση αυτών για τη διαπίστωση της οικονομικής τους θέσεως στο πλαίσιο μιας γεωργικής εκμετάλλευσης ή περιοχής και της δυνατότητας βελτίωσης αυτής.

Το πέμπτο μέρος ασχολείται με τη λογιστικά αφενός μεν των ομαδικών ή συνεταιρικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων και κλάδων ομαδικής γεωργικής παραγωγής, αφετέρου δε της από κοινού χρήσης γεωργικών μηχανημάτων. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην έννοια, τη σημασία και τις περιπτώσεις, οι οποίες

δικαιολογούν τη δημιουργία αυτών, στη συμμετοχή κάθε συνεταιίρου στη λογιστική παρακολούθηση των ομαδικών εκμεταλλεύσεων, κλάδων παραγωγής και μηχανημάτων, και στον επιμερισμό αφενός μεν του επιτυγχανόμενου οικονομικού αποτελέσματος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων ή των κλάδων γεωργικής παραγωγής, αφετέρου δε των ετησίων δαπανών των μηχανημάτων μεταξύ των συνεταιίρων.

Το έκτο μέρος επισημαίνει την αναγκαιότητα και χρησιμότητα της λογιστικής στη σύγχρονη γεωργία με την ανάγκη ευρείας εφαρμογής της στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις και μάλιστα τώρα με τη σχεδιαζόμενη οικονομική ενοποίηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας με τη δυνατότητα και τις προϋποθέσεις τήρησης από τους γεωργούς πλήρους συστήματος γεωργικών λογαριασμών ή ορισμένων μόνο τεχνικοοικονομικών δεδομένων, σε συνδυασμό με το ρόλο των ιδρυμάτων έρευνας και τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών, και με τη χρησιμότητα των γεωργικών λογαριασμών και εγγραφών (ειδικότερα ορισμένων φυσικών ή τεχνικών και οικονομικών δεδομένων) στη γεωργική εκπαίδευση, στη γεωργική έρευνα, στο γεωργικό προγραμματισμό, στις γεωργικές εφαρμογές και στη γεωργική πολιτική.

Τέλος, στα παραρτήματα δίνονται αφενός μεν αριθμητικό παράδειγμα λογιστικής παρακολούθησης και τεχνικοοικονομικής ανάλυσης μιας γεωργικής εκμετάλλευσης, για την καλύτερη εφαρμογή και εμπέδωση της έννοιας και σημασίας των γεωργικών λογαριασμών και εγγραφών, αφετέρου δε ειδικοί πίνακες απευθείας υπολογισμού ορισμένων σχέσεων, οι οποίες αποτελούν τμήματα τύπων από τα οικονομικά μαθηματικά.

Θεσσαλονίκη 1982 και 1993

Περιεχόμενα

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Εισαγωγή στη Γενική και Γεωργική Λογιστική

Κεφάλαιο Πρώτο

Έννοια, Σκοποί και Διάκριση της Λογιστικής

1. Έννοια και περιεχόμενο της λογιστικής 3
2. Αντικείμενο της λογιστικής 4
3. Σκοποί της λογιστικής 4
4. Ιστορική εξέλιξη της λογιστικής..... 6
5. Διάκριση λογιστικής ανάλογα με τον τομέα εφαρμογής της..... 8

Κεφάλαιο Δεύτερο

Μέθοδοι, Συστήματα και Βιβλία της Λογιστικής

1. Μέθοδοι της λογιστικής 11
  - 1.1 Απλογραφική μέθοδος 11
  - 1.2 Διπλογραφική μέθοδος 12
  - 1.3 Βελτιωμένη απλογραφική μέθοδος 14
  - 1.4 Σύγκριση λογιστικών μεθόδων 15
2. Λογιστικά συστήματα 18
  - 2.1 Κλασικό σύστημα 18
  - 2.2 Σύστημα ημερολογίου - καθολικού 19
  - 2.3 Συγκεντρωτικό σύστημα 20
3. Λογιστικά βιβλία 20
  - 3.1 Βιβλίο απογραφής και ισολογισμού 21
  - 3.2 Ημερολόγιο 21
  - 3.3 Καθολικό 22
  - 3.4 Βιβλίο αποθήκης 23
  - 3.5 Βιβλίο ταμείου 25
  - 3.6 Βοηθητικά βιβλία 25

Κεφάλαιο Τρίτο**Λογαριασμοί και Λογιστικό Σχέδιο**

1. Έννοια και σημασία των λογαριασμών..... 27
2. Τεχνική τήρησης και τρόπος ενημέρωσης των λογαριασμών 28
3. Κατηγορίες λογαριασμών 28
4. Λογιστικό σχέδιο 30

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ**Γεωργική Εκτιμητική, Απογραφή και Απόσβεση****Κεφάλαιο Τέταρτο****Βασικές Έννοιες και Αναγκαίοι Τύποι από τα Οικονομικά Μαθηματικά**

1. Έννοια και διάκριση τόκου, ανατοκισμού και προεξόφλησης, καθώς και μελλοντικής και παρούσας αξίας κεφαλαίου 35
2. Υπολογισμός του τόκου και της αξίας του κεφαλαίου 37
3. Έννοια και διάκριση της περιοδικής προσόδου ή δαπάνης και της αξίας αυτής 42
4. Υπολογισμός της αξίας των περιοδικών προσόδων ή δαπανών 43
5. Έννοια και υπολογισμός της απόσβεσης ενός δανείου και της ανανέωσης ενός περιουσιακού στοιχείου 51

Κεφάλαιο Πέμπτο**Αρχές, Δυσχέρειες και Μέθοδοι της Εκτίμησης**

1. Έννοια και περιεχόμενο της εκτίμησης..... 53
2. Γενικές αρχές και βασικές επιδιώξεις της εκτίμησης 54
3. Δυσχέρειες εκτίμησης και τρόποι αντιμετώπισης αυτών..... 56
4. Μέθοδοι εκτίμησης και τρόποι υπολογισμού της αξίας των περιουσιακών στοιχείων 59
  - 4.1 Μέθοδος εκτίμησης στηριζόμενη στο απλό και σύνθετο κόστος παραγωγής (κατασκευής) και αναπαραγωγής (ανακατασκευής) 60
  - 4.2 Μέθοδος εκτίμησης στηριζόμενη στην τρέχουσα τιμή αγοράς ή πώλησης..... 68
  - 4.3 Μέθοδος εκτίμησης στηριζόμενη στην κεφαλαιοποίηση της αναμενόμενης προσόδου 70
  - 4.4 Στατιστική μέθοδος 86

4.5 Σύγκριση μεθόδων εκτίμησης.....	87
-------------------------------------	----

Κεφάλαιο Έκτο

Γεωργική Απογραφή και Ισολογισμός

1. Έννοια, σημασία και διάκριση της απογραφής.....	91
2. Ημερομηνία απογραφής.....	92
3. Ενεργητικό, παθητικό και καθαρά περιουσία.....	94
4. Τρόποι κατάταξης των στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού.....	95
5. Έννοια, περιεχόμενο, παρουσίαση και σημασία του ισολογισμού.....	99
6. Είδη και ιδιότητες του ισολογισμού.....	101

Κεφάλαιο Έβδομο

Η Απόσβεση στη Γεωργική Εκτιμητική και Λογιστική

1. Έννοια, αίτια και σκοπός της απόσβεσης.....	103
1.1 Έννοια, αίτια και τρόπος υπολογισμού της απόσβεσης.....	104
1.2 Αναγκαιότητα, σημασία και σκοπός της απόσβεσης.....	106
2. Παράγοντες προσδιορισμού της απόσβεσης.....	108
2.1 Υποκείμενα και μη υποκείμενα σε απόσβεση περιουσιακά στοιχεία.....	109
2.2 Χρόνος έναρξης της απόσβεσης των περιουσιακών στοιχείων.....	110
2.3 Ωφέλιμη ζωή των περιουσιακών στοιχείων.....	111
2.4 Οικονομική απαξίωση των περιουσιακών στοιχείων.....	113
2.5 Υπολειμματική και συνολικά αποσβεστέα αξία των περιουσιακών στοι- χείων.....	115
2.6 Χρόνος έναρξης απόσβεσης, διάρκεια ωφέλιμης ζωής και συντελεστής απόσβεσης κάθε συγκεκριμένου περιουσιακού στοιχείου.....	116
3. Μέθοδοι υπολογισμού της απόσβεσης.....	126
3.1 Μέθοδος ετήσιας επανεκτίμησης (Annual revaluation method).....	126
3.2 Μέθοδος σταθερής ή ευθύγραμμης απόσβεσης (Fixed percentage on original value or straight - line method of depreciation).....	127
3.3 Μέθοδος φθίνουσας ή μειούμενης απόσβεσης (Decreasing or diminish- ing charge method of depreciation).....	129
3.4 Μέθοδος αυξανόμενης απόσβεσης (Increasing charge method of depre- ciation).....	137
3.5 Μέθοδος αναλογικής απόσβεσης, δηλ. συναρτήσει ποσότητας παραγω- γής ή χρόνου χρησιμοποίησης.....	140

3.6 Μέθοδος συνθέτου τόκου (Compound interest method)	143
3.7 Μέθοδος εντόκου ή τοκοχρεολυτικής απόσβεσης	145
3.8 Σύγκριση μεθόδων απόσβεσης	148

Κεφάλαιο Όγδοο

Εφαρμογές Γεωργικής Εκτιμητικής

1. Περιπτώσεις που επιβάλλουν την εκτίμηση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων και σημασία αυτών	151
2. Φυσικές ποσότητες των περιουσιακών στοιχείων και δυσκολίες μέτρησης αυτών	152
3. Εκτίμηση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων κατά κατηγορίες.....	153
3.1 Εκτίμηση της αξίας του εδάφους, των βοσκών και των φυσικών λειμώνων	153
3.2 Εκτίμηση της αξίας των εγγείων βελτιώσεων	165
3.3 Εκτίμηση της αξίας των γεωργικών κατασκευών	169
3.4 Εκτίμηση της αξίας των πολυετών καλλιεργειών	172
3.5 Εκτίμηση της αξίας των ζώων παραγωγής.....	187
3.6 Εκτίμηση της αξίας των μηχανημάτων.....	189
3.7 Εκτίμηση της αξίας των προκαταβολών καλλιεργείας, της ηρτημένης εσοδείας και των ημικατεργασμένων προϊόντων	190
3.8 Εκτίμηση της αξίας των προμηθειών και των προϊόντων.....	191
4. Από κοινού εκτίμηση της αξίας περισσότερων κατηγοριών περιουσιακών στοιχείων	192
5. Εκτίμηση της αξίας ολόκληρης της γεωργικής εκμετάλλευσης	198

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Λογιστική Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων

Κεφάλαιο Ένατο

Συστήματα, Λογαριασμοί, Εγγραφές και Λογιστικό Έτος

1. Συστήματα λογιστικής των γεωργικών εκμεταλλεύσεων	203
1.1 Υφιστάμενα συστήματα λογιστικής των γεωργικών εκμεταλλεύσεων	203
1.2 Προτεινόμενο σύστημα γεωργικών λογαριασμών και τρόποι παρουσίασης αυτού	205

2. Γεωργικοί λογαριασμοί.....	208
2.1 Έννοια και σημασία των γεωργικών λογαριασμών	209
2.2 Είδος, αριθμός και κατηγορίες γεωργικών λογαριασμών.....	211
3. Γεωργικές εγγραφές	213
3.1 Έννοια και σημασία των γεωργικών εγγραφών	213
3.2 Είδος, συχνότητα και βαθμός λεπτομέρειας των γεωργικών εγγραφών.....	214
3.3 Εγγραφές φυσικών ή τεχνικών δεδομένων.....	215
3.4 Εγγραφές οικονομικών δεδομένων.....	217
3.5 Από κοινού ή μη παρουσίαση των φυσικών ή τεχνικών και οικονομικών δεδομένων.....	219
4. Λογιστικό έτος ή λογιστική περίοδος.....	220
4.1 Έννοια και τρόποι καθορισμού του λογιστικού έτους ή της λογιστικής περιόδου	220
4.2 Σύγκριση τρόπων καθορισμού του λογιστικού έτους.....	223
4.3 Δυσχέρειες καθορισμού του λογιστικού έτους και αντιμετώπιση αυτών.....	223

Κεφάλαιο Δέκατο

Γεωργική Εκμετάλλευση και Λογιστική Παρακολούθηση αυτής

1. Γεωργική εκμετάλλευση και οικογένεια.....	227
1.1 Η γεωργική εκμετάλλευση ως τεχνικοοικονομική μονάδα	227
1.2 Το έδαφος της γεωργικής εκμετάλλευσης	228
1.3 Το σχέδιο παραγωγής της γεωργικής εκμετάλλευσης	229
1.4 Η γεωργική οικογένεια ως πηγή προσφοράς εργασίας.....	234
1.5 Το κεφάλαιο της γεωργικής εκμετάλλευσης.....	235
1.6 Διαχωρισμός της λογιστικής παρακολούθησης της γεωργικής εκμετάλ- λευσης και της γεωργικής οικογένειας	236
2. Λογιστική παρακολούθηση της γεωργικής εκμετάλλευσης.....	237
2.1 Έννοια και περιεχόμενο της λογιστικής παρακολούθησης της γεωργικής εκμετάλλευσης.....	238
2.2 Τρόποι λογιστικής παρακολούθησης της γεωργικής εκμετάλλευσης	238
2.3 Δυσχέρειες λογιστικής παρακολούθησης της γεωργικής εκμετάλλευσης κατά κλάδους παραγωγής	242
2.4 Πότε πρέπει να γίνεται η λογιστική παρακολούθηση της γεωργικής εκ- μετάλλευσης ως ενιαίο σύνολο και πότε κατά κλάδους παραγωγής αυτής.....	244

Κεφάλαιο Ενδέκατο**Ο Ακολουθούμενος Τρόπος Λογιστικής Παρακολούθησης της Γεωργικής Εκμετάλλευσης**

1. Απογραφή και εκτίμηση της αξίας της γεωργικής εκμετάλλευσης.....	248
1.1 Απογραφή και εκτίμηση της αξίας των στοιχείων του ενεργητικού της γεωργικής εκμετάλλευσης.....	248
1.2 Απογραφή και εκτίμηση της αξίας των στοιχείων του παθητικού της γεωργικής εκμετάλλευσης.....	266
1.3 Συνοπτική παρουσίαση της απογραφής και εκτίμησης της αξίας της γεωργικής εκμετάλλευσης.....	268
1.4 Μεταβολές της αξίας των περιουσιακών στοιχείων, επιδράσεις αυτών και τρόποι αντιμετώπισής τους.....	270
2. Τήρηση λογαριασμών απλών και σύνθετων κλάδων παραγωγής της γεωργικής εκμετάλλευσης.....	271
2.1 Τήρηση λογαριασμών απλών και σύνθετων κλάδων φυτικής παραγωγής.....	271
2.2 Τήρηση λογαριασμών απλών και σύνθετων κλάδων ζωϊκής παραγωγής.....	283
2.3 Τήρηση λογαριασμών ανταγωνιστικών, παραπληρωματικών και συμπληρωματικών καλλιεργειών και ζώων παραγωγής.....	294
3. Τήρηση άλλων λογαριασμών αναγκαίων για την πλήρη παρακολούθηση της γεωργικής εκμετάλλευσης.....	298
3.1 Τήρηση λογαριασμών των μηχανών και των τυχόν ζώων εργασίας της γεωργικής εκμετάλλευσης.....	298
3.2 Τήρηση γενικής φύσεως λογαριασμών της γεωργικής εκμετάλλευσης.....	302
4. Παρατηρήσεις για την ομαλή ή μη λειτουργία της γεωργικής εκμετάλλευσης.....	311

Κεφάλαιο Δωδέκατο**Ανάλυση και Ερμηνεία Γεωργικών Εγγραφών**

1. Ανάλυση και ερμηνεία φυσικών ή τεχνικών δεδομένων.....	314
1.1 Έννοια και σημασία της ανάλυσης και ερμηνείας των φυσικών ή τεχνικών δεδομένων.....	314
1.2 Τεχνικοί συντελεστές κατά κλάδους γεωργικής παραγωγής, δυσχέρειες προσδιορισμού αυτών και τρόποι αντιμετώπισής τους.....	316
1.3 Απαιτούμενη εργασία κατά κλάδους γεωργικής παραγωγής.....	320

1.4 Διαθέσιμη οικογενειακή εργασία για τη γεωργική εκμετάλλευση	323
1.5 Βαθμός οικογενειακής απασχόλησης στη γεωργική εκμετάλλευση	326
1.6 Αξιοποίηση γεωργικών μηχανημάτων.....	328
2. Ανάλυση και ερμηνεία οικονομικών δεδομένων	329
2.1 Έννοια και σημασία της ανάλυσης και ερμηνείας των οικονομικών δεδομένων.....	329
2.2 Αποδόσεις και απαιτούμενο κεφάλαιο κατά κλάδους γεωργικής παραγωγής.....	330
2.3 Κεφαλαιακή διάρθρωση της γεωργικής εκμετάλλευσης.....	332
2.4 Καταβαλλόμενο ενοίκιο και ημερομίσθιο	333
2.5 Τιμές πωλούμενων προϊόντων και αγοραζόμενων προμηθειών.....	334
2.6 Εισπράξεις και πληρωμές της γεωργικής εκμετάλλευσης.....	335

Κεφάλαιο Δέκατο τρίτο

Ανάλυση και Ερμηνεία Γεωργικών Λογαριασμών και Υπολογισμός Οικονομικού Αποτελέσματος

1. Διάκριση των κλάδων της γεωργικής εκμετάλλευσης από απόψεως οικονομικής ανάλυσης	338
1.1 Κύριοι ή τελικοί, βοηθητικοί ή ενδιάμεσοι και μικτοί κλάδοι γεωργικής παραγωγής.....	338
1.2 Πολυτετείς κλάδοι παραγωγής που βρίσκονται σε παραγωγή ή ανάπτυξη	340
2. Οικονομικό αποτέλεσμα της γεωργικής εκμετάλλευσης.....	341
2.1 Μορφές οικονομικού αποτελέσματος της γεωργικής εκμετάλλευσης	341
2.2 Αναγκαιότητα ύπαρξης πολλών μορφών οικονομικού αποτελέσματος της γεωργικής εκμετάλλευσης	344
2.3 Αποτελεσματικότητα της γεωργικής εκμετάλλευσης.....	344
3. Ακαθάριστη πρόσοδος ή ακαθάριστο εισόδημα	345
4. Παραγωγικές δαπάνες	354
4.1 Δαπάνες κατά φορείς ή κατά συντελεστές παραγωγής.....	356
4.2 Δαπάνες κατά φάσεις παραγωγικής διαδικασίας ή κατά βασικές κατηγορίες.....	360
4.3 Σταθερές και μεταβλητές δαπάνες.....	363
4.4 Ενεργητικές – παθητικές και χρηματικές – μη χρηματικές δαπάνες.....	366
4.5 Γενικές δαπάνες και μέθοδοι επιμερισμού αυτών	368

4.6 Κόστος παραγωγής φυτικών και ζωικών προϊόντων και μέθοδοι υπολογισμού αυτού	371
4.7 Δαπάνες και κόστος διατήρησης, μεταποίησης και διάθεσης της γεωργικής παραγωγής.....	375
5. Κέρδος και οικονομικότητα	376
6. Γεωργικό εισόδημα.....	379
7. Κοινωνικό γεωργικό εισόδημα ή κοινωνικό εισόδημα από τη γεωργική εκμετάλλευση.....	381
8. Γεωργικό οικογενειακό εισόδημα.....	382
9. Αναγκαιότητα και σημασία υπολογισμού της προσόδου ή του εισοδήματος, που αντιστοιχεί σε κάθε συντελεστή παραγωγής.....	385
10. Πρόσοδος από το έδαφος ή έγγειος πρόσοδος.....	387
11. Πρόσοδος ή εισόδημα από την εργασία.....	389
12. Πρόσοδος από το κεφάλαιο ή καθαρά πρόσοδος και αποδοτικότητα κεφαλαίου	392
13. Εισόδημα πραγματοποιούμενο εκτός της γεωργικής εκμετάλλευσης.....	394
14. Παραγωγικότητα και χρησιμοποιούμενοι συντελεστές παραγωγής.....	396
15. Ακαθάριστο κέρδος.....	399
16. Σταθερό κόστος της γεωργικής εκμετάλλευσης.....	403
17. Σχηματικός τρόπος υπολογισμού ορισμένων μορφών οικονομικού αποτελέσματος.....	406
18. Στάδια λογιστικής παρακολούθησης και τεχνικοοικονομικής ανάλυσης της γεωργικής εκμετάλλευσης.....	408

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

Λογιστική Αυτοτελών Κλάδων Γεωργικής Παραγωγής

Κεφάλαιο Δέκατο τέταρτο

Αυτοτελείς Κλάδοι Γεωργικής Παραγωγής και Δυσχέρειες Εφαρμογής της Γεωργικής Λογιστικής

1. Αυτοτελείς κλάδοι γεωργικής παραγωγής	411
2. Δυσχέρειες τήρησης λογαριασμών αυτοτελών κλάδων γεωργικής παραγωγής και τρόποι αντιμετώπισης αυτών.....	413

Κεφάλαιο Δέκατο πέμπτο**Λογιστική Παρακολούθηση Αυτοτελών Κλάδων
Γεωργικής Παραγωγής**

1. Απογραφή και εκτίμηση ορισμένων μορφών σταθερού κεφαλαίου 416
2. Τήρηση λογαριασμών αυτοτελών κλάδων φυτικής και ζωϊκής παραγωγής..... 416
3. Τήρηση συμπληρωματικών λογαριασμών για την πλήρη παρακολούθηση αυτοτελών κλάδων γεωργικής παραγωγής 418
4. Λογιστικό έτος 419

Κεφάλαιο Δέκατο έκτο**Τεχνικοοικονομική Ανάλυση Αυτοτελών Κλάδων
Γεωργικής Παραγωγής**

1. Ανάλυση και ερμηνεία εγγραφών αυτοτελών κλάδων γεωργικής παραγωγής 421
2. Ανάλυση και ερμηνεία λογαριασμών και υπολογισμός οικονομικού αποτελέσματος αυτοτελών κλάδων γεωργικής παραγωγής..... 422

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ**Λογιστική Ομαδικών ή Συνεταιρικών Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων
και Κλάδων Γεωργικής Παραγωγής****Κεφάλαιο Δέκατο έβδομο****Ομαδικές ή Συνεταιρικές Γεωργικές Εκμεταλλεύσεις**

1. Έννοια και σημασία ομαδικής ή συνεταιρικής γεωργικής εκμετάλλευσης..... 429
2. Περιπτώσεις που δικαιολογούν τη δημιουργία μιας ομαδικής ή συνεταιρικής γεωργικής εκμετάλλευσης 430
3. Λογιστική παρακολούθηση της ομαδικής ή συνεταιρικής γεωργικής εκμετάλλευσης 431
4. Υπολογισμός και επιμερισμός του οικονομικού αποτελέσματος της ομαδικής ή συνεταιρικής γεωργικής εκμετάλλευσης 433

5. Προσωπικοί λογαριασμοί των μελών της ομαδικής ή συνεταιρικής γεωργικής εκμετάλλευσης.....435

Κεφάλαιο Δέκατο όγδοο

Ενοικιαζόμενες Γεωργικές Εκμεταλλεύσεις

1. Έννοια και περιεχόμενο της ενοικιαζόμενης γεωργικής εκμετάλλευσης..... 437
2. Λογιστική παρακολούθηση της ενοικιαζόμενης γεωργικής εκμετάλλευσης..... 437
3. Οικονομικό αποτέλεσμα της ενοικιαζόμενης γεωργικής εκμετάλλευσης και επιμερισμός αυτού 438

Κεφάλαιο Δέκατο ένατο

Κλάδοι Ομαδικής Γεωργικής Παραγωγής

1. Έννοια και σημασία του κλάδου ομαδικής γεωργικής παραγωγής..... 439
2. Περιπτώσεις που δικαιολογούν τη δημιουργία κλάδου ομαδικής γεωργικής παραγωγής 440
3. Λογιστική παρακολούθηση του κλάδου ομαδικής γεωργικής παραγωγής..... 441
4. Υπολογισμός και επιμερισμός του οικονομικού αποτελέσματος του κλάδου ομαδικής γεωργικής παραγωγής..... 442

Κεφάλαιο Εικοστό

Ομαδική Χρήση Γεωργικών Μηχανημάτων

1. Έννοια και σημασία της ομαδικής χρήσης γεωργικών μηχανημάτων 443
2. Περιπτώσεις που δικαιολογούν την ομαδική χρήση γεωργικών μηχανημάτων 443
3. Λογιστική παρακολούθηση της ομαδικής χρήσης γεωργικών μηχανημάτων..... 444
4. Υπολογισμός και επιμερισμός του κόστους της ομαδικής χρήσης γεωργικών μηχανημάτων 445

ΜΕΡΟΣ ΕΚΤΟ**Αναγκαιότητα και Χρησιμότητα
της Λογιστικής στη Σύγχρονη Γεωργία****Κεφάλαιο Εικοστό πρώτο****Αναγκαιότητα Εισαγωγής και Συστηματικής Εφαρμογής
της Λογιστικής στη Γεωργία**

1. Η λογιστική ως βάση οργάνωσης των σύγχρονων γεωργικών εκμεταλλεύσεων και επιχειρήσεων 449
2. Η λογιστική ως πηγή πληροφόρησης των οργάνων της κοινής γεωργικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης 450
3. Η λογιστική ως μέθοδος γεωργικής οικονομικής έρευνας 456

Κεφάλαιο Εικοστό δεύτερο**Δυνατότητες και Προϋποθέσεις Τήρησης Λογαριασμών από Γεωργούς**

1. Τήρηση πλήρους συστήματος γεωργικών λογαριασμών 459
2. Τήρηση απλών γεωργικών λογαριασμών 460
3. Λογαριασμοί δυνάμενοι ή μη δυνάμενοι να τηρηθούν από γεωργούς 462
4. Ο ρόλος των ιδρυμάτων γεωργικής οικονομικής έρευνας και των συναφών οργανισμών 463
5. Τήρηση γεωργικών λογαριασμών και χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών 467

Κεφάλαιο Εικοστό τρίτο**Χρησιμότητα Γεωργολογικών Δεδομένων**

1. Χρησιμότητα λογιστικών δεδομένων στη γεωργική εκπαίδευση 471
2. Χρησιμότητα λογιστικών δεδομένων στη γεωργική έρευνα 473
3. Χρησιμότητα λογιστικών δεδομένων στο γεωργικό προγραμματισμό 474
4. Χρησιμότητα λογιστικών δεδομένων στις γεωργικές εφαρμογές 476
5. Χρησιμότητα λογιστικών δεδομένων στη γεωργική πολιτική 478
6. Σύγκριση δεδομένων που προέρχονται από γεωργικούς λογαριασμούς και από άλλες πηγές 479

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι**Αριθμητικό Παράδειγμα Λογιστικής Παρακολούθησης
και Τεχνικοοικονομικής Ανάλυσης
μιας Γεωργικής Εκμετάλλευσης**

A	Σύνθεση Γεωργικής Εκμετάλλευσης και Γεωργικής Οικογένειας.....	487
B	Απογραφή και εκτίμηση αξίας περιουσιακών στοιχείων γεωργικής εκμετάλλευσης.....	488
Γ	Βιβλίο λογαριασμών κλάδων και μέσων παραγωγής γεωργικής εκμετάλλευσης.....	495
Δ	Ανάλυση και Ερμηνεία Γεωργικών Εγγραφών της Γεωργικής Εκμετάλλευσης.....	510
E	Ανάλυση και Ερμηνεία Γεωργικών Λογαριασμών και Υπολογισμός Οικονομικού Αποτελέσματος της Γεωργικής Εκμετάλλευσης.....	518
ΣΤ	Γενικές Δαπάνες και Επιμερισμός αυτών.....	528

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ**Ειδικοί Πίνακες απευθείας υπολογισμού ορισμένων
σχέσεων που αποτελούν τμήματα τύπων
από τα οικονομικά μαθηματικά**

1.	Πίνακας τιμών της σχέσης $(1+\varepsilon)^v$ συναρτήσει ε και v	540
2.	Πίνακας τιμών της σχέσης $\left[\frac{1}{(1+\varepsilon)^v} \right]$ συναρτήσει ε και v	548
3.	Πίνακας τιμών της σχέσης $\left[\frac{(1+\varepsilon)^v - 1}{\varepsilon(1+\varepsilon)^v} \right]$ συναρτήσει ε και v	558
4.	Πίνακας τιμών της σχέσης $\left[\frac{(1+\varepsilon)^v - 1}{\varepsilon} \right]$ συναρτήσει ε και v	568
5.	Πίνακας τιμών της σχέσης $\left[\frac{1}{(1+\varepsilon)^v - 1} \right]$ συναρτήσει ε και v	576
6.	Πίνακας τιμών της σχέσης $\left[\frac{\varepsilon(1+\varepsilon)^v}{(1+\varepsilon)^v - 1} \right]$ συναρτήσει ε και v	584
7.	Πίνακας τιμών της σχέσης $\left[\frac{\varepsilon}{(1+\varepsilon)^v - 1} \right]$ συναρτήσει ε και v	592
	Βιβλιογραφία.....	601

Μέρος Πρώτο

Εισαγωγή στη Γενική και Γεωργική Λογιστική

Είναι γνωστό ότι η κατανόηση ενός οποιουδήποτε τρόπου λογιστικής παρακολούθησης και τεχνικοοικονομικής ανάλυσης των ατομικών και ομαδικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων και επιχειρήσεων⁽¹⁾, καθώς και των αυτοτελών κλάδων γεωργικής παραγωγής διευκολύνεται εφόσον προηγείται μια σύντομη περιγραφή των βασικών εννοιών και αρχών της γενικής και γεωργικής λογιστικής. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση του προτεινόμενου συστήματος γεωργικών λογαρια-

-
- (1) Παλαιότερα χρησιμοποιούνταν σχεδόν αποκλειστικά ο όρος γεωργική εκμετάλλευση, τουλάχιστον υπό τις συνθήκες της χώρας μας, αφού μετά την αγροτική μεταρρύθμιση η ελληνική γεωργία απαρτίζονταν σχεδόν εξολοκλήρου από μικροεκμεταλλεύσεις που συνδέονταν άμεσα με τη γεωργική οικογένεια και τα μέλη της και ενδιαφέρονταν κυρίως για το ύψος του γεωργικού οικογενειακού εισοδήματος. Την ίδια περίοδο χρησιμοποιούνταν ο όρος γεωργική επιχείρηση για τις λιγοστές μεγάλης μονάδες φυτικής και ζωϊκής παραγωγής, που συνδέονταν αποκλειστικά με τον επιχειρηματία παραγωγό και όχι με τα μέλη της οικογένειάς του και αποσκοπούσε στην επίτευξη υψηλού κέρδους. Σήμερα όμως η διάκριση αυτή δεν είναι τόσο ευκρινής κυρίως από την πλευρά της οικογενειακής γεωργικής εκμετάλλευσης, αφού όλο και περισσότερα μέλη της απασχολούνται εκτός γεωργικής παραγωγής και τα συνδεόμενα με τη γεωργική εκμετάλλευση μέλη της προσβλέπουν στην επίτευξη όσο το δυνατόν μεγαλύτερου κέρδους. Αυτό σημαίνει ότι στις μέρες μας δεν υπάρχει ουσιαστική διαφορά μεταξύ του όρου γεωργική εκμετάλλευση και του αντίστοιχου γεωργική επιχείρηση και συνεπώς μπορούν να χρησιμοποιούνται συγχρόνως αμφότερες ή εναλλάξ. Προς αποφυγή όμως συχνής επανάληψης των δύο αυτών λέξεων στο κείμενο του παρόντος βιβλίου θεωρήσαμε ότι είναι καλύτερα να χρησιμοποιείται η μία απ' αυτές και να υπονοεί έμμεσα και την άλλη. Υπό τις γεωργοοικονομικές συνθήκες της χώρας μας πιο δόκιμος όρος, προς το παρόν, φαίνεται να είναι η γεωργική εκμετάλλευση, που εξακολουθεί να αντιπροσωπεύει τη μέγιστη πλειονότητα των γεωργικών μονάδων που είναι μικρού και μέσου μεγέθους και γίνεται χρήση του όρου γεωργική επιχείρηση σε ορισμένες μεγάλης και πολύ μεγάλης γεωργικών μονάδων, κυρίως ζωϊκής παραγωγής.

σμών και εγγραφών, του οποίου η θεωρία και η εφαρμογή προαπαιτεί μια απλή μεν, αλλά σαφή παρουσίαση των βασικών και αναγκαίων αρχών της γενικής και ειδικότερα της γεωργικής λογιστικής.

Έννοια, Σκοποί και Διάκριση της Λογιστικής

1 Έννοια και περιεχόμενο της λογιστικής

Η λογιστική, κατά την πιο επικρατούσα άποψη, χαρακτηρίζεται ως ένας ακριβής και συγκεκριμένος κλάδος της επιστήμης, που στηρίζεται σε σαφείς και καθορισμένους κανόνες και έχει συνήθως ένα μόνο ορθό τρόπο χειρισμού οποιουδήποτε προβλήματος εγγραφών. Σε αντίθεση με τις φυσικές επιστήμες, που στηρίζονται σε φυσικούς νόμους, η λογιστική βασίζεται στους αριθμούς και στη λογική, λόγω έλλειψης θεμελιώδους λογιστικού νόμου. Αυτό έχει ως συνέπεια, οι αρχές και η πρόοδος της λογιστικής να στηρίζονται βασικά στη χρησιμότητά της, στην πείρα των ασχολούμενων μ' αυτή και στην πρακτική. Η λογιστική ακολουθεί κατά κανόνα τη διαμόρφωση και ανάπτυξη των οικονομικών επιστημών και γι' αυτό είναι στενά συνδεδεμένη με την οικονομική των εκμεταλλεύσεων.

Με βάση την παραπάνω διατυπωθείσα άποψη, η λογιστική διδάσκει τις αρχές και τους κανόνες της μεθοδικής και συστηματικής καταγραφής των περιουσιακών στοιχείων και των φυσικών ή τεχνικών και οικονομικών δεδομένων ενός οικονομικού οργανισμού, της παρακολούθησης των μεταβολών τους κατά τη διάρκεια ορισμένου χρονικού διαστήματος και του υπολογισμού του πραγματοποιούμενου θετικού ή αρνητικού οικονομικού αποτελέσματος. Παρά το γεγονός ότι επίκεντρο της λογιστικής αποτελεί ο υπολογισμός του οικονομικού αποτελέσματος μιας οικονομικής μονάδας, δια μέσου των χρησιμοποιούμενων λογαριασμών και των γενόμενων εγγραφών, εν τούτοις υπάρχουν περιπτώσεις ε-

φαρμογής της λογιστικής απλώς για την παρακολούθηση των τεχνικών και οικονομικών μεταβολών ενός δημόσιου ή ιδιωτικού δικαίου οργανισμού. Γενικά, προορισμός της λογιστικής είναι η αποκάλυψη των σπουδαιότερων γεγονότων της λειτουργίας ενός οικονομικού οργανισμού ή μιας εκμετάλλευσης. Ειδικότερα, η λογιστική αποτελεί το μέσο με το οποίο διαπιστώνεται η υφιστάμενη κατάσταση ενός οικονομικού οργανισμού ή μιας εκμετάλλευσης και τα δυνατά ή αδύνατα σημεία της οργάνωσής τους. Η λογιστική δεν είναι βέβαια αυτή η ίδια ένα μέσον αύξησης του κέρδους ή μια άμεση πηγή παραγωγής πλούτου, αλλά το όργανο με το οποίο υποδεικνύονται τρόποι αύξησης αυτών.

2 Αντικείμενο της λογιστικής

Η λογιστική με την ευρεία της έννοια έχει ως αντικείμενο οποιονδήποτε οργανισμό, δημόσιου ή ιδιωτικού δικαίου, του οποίου επιθυμείται η από τεχνικοοικονομικής απόψεως συστηματική παρακολούθηση της λειτουργίας του, για τη διαπίστωση της οικονομικής του κατάστασης. Παρά τη γενική όμως αυτή θεώρηση η λογιστική είναι περισσότερο συνδεδεμένη με τις μονάδες ή εκμεταλλεύσεις που λειτουργούν επί επιχειρηματικής βάσεως, διότι στις περιπτώσεις αυτές επιδιώκεται αφενός μεν η τεχνικοοικονομική ανάλυση της υφιστάμενης οργάνωσης και ο υπολογισμός του επιτυγχανόμενου κέρδους, αφετέρου δε η επισήμανση των δυνατοτήτων βελτίωσης αυτού. Ειδικότερα στη γεωργία, αντικείμενο της λογιστικής αποτελεί η παρακολούθηση και τεχνικοοικονομική ανάλυση της υφιστάμενης οργάνωσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και ο υπολογισμός του επιτυγχανόμενου οικονομικού αποτελέσματος ή η αντίστοιχη παρακολούθηση και ανάλυση αυτοτελών κλάδων φυτικής και ζωικής παραγωγής, εφόσον επιδιώκεται ο προσδιορισμός της οικονομικής τους θέσεως στο πλαίσιο μιας γεωργικής εκμετάλλευσης ή περιοχής.

3 Σκοποί της λογιστικής

Από την έννοια, το περιεχόμενο και το αντικείμενο της λογιστικής συμπεραίνεται ότι οι επιδιωκόμενοι απ' αυτή σήμερα σκοποί είναι βασικά τέσσερις:

α) ο προσδιορισμός της υφιστάμενης κατάστασης της οικονομικής μονάδος και ειδικότερα της κεφαλαιακής σύνθεσης αυτής. Ο προσδιορισμός αυτός δικαιο-

ολογείται από το γεγονός ότι πριν από κάθε λογιστική παρακολούθηση μιας οικονομικής μονάδος είναι απαραίτητη η διαπίστωση της συνολικής αξίας της περιουσίας αυτής και καθενός περιουσιακού στοιχείου χωριστά. Η διαπίστωση αυτή συνδέεται αφενός μεν με τη γνώση των διαθέσιμων συντελεστών παραγωγής και την αξία τους, αφετέρου δε με τον υπολογισμό του τελικού οικονομικού αποτελέσματος, είτε υπό τη μορφή ετησίων δαπανών (απόσβεση, συντήρηση, ασφάλιστρο, τόκος κ.λπ.), είτε υπό τη μορφή συμβολής στην ακαθάριστη πρόσοδο (ετήσια αύξηση ζώων πάχυνσης, ξυλοφόρων δένδρων, οπωροφόρων και καλλωπιστικών δενδρυλλίων, κ.λπ.). Με άλλα λόγια, δεν είναι δυνατός ο υπολογισμός του οικονομικού αποτελέσματος υπό τις διάφορες μορφές αυτού, χωρίς τη γνώση της αξίας των χρησιμοποιούμενων συντελεστών παραγωγής. Εκτός όμως από τη συνολική αξία του κεφαλαίου της εκμετάλλευσης, περιλαμβανόμενου και του εδάφους, ιδιαίτερης σημασίας είναι και η εκ των προτέρων γνώση της σύνθεσης, αυτού, διότι πολλές φορές από την αρμονική ή μη αναλογία των διαφόρων μορφών του κεφαλαίου κάθε τύπου παραγωγής εκμεταλλεύσεων εξαρτάται και το τελικό οικονομικό αποτέλεσμα τους.

β) Η λεπτομερής παρακολούθηση και καταγραφή των φυσικών ή τεχνικών και οικονομικών δεδομένων των διαφόρων δοσοληψιών αυτής, καθώς και των μεταβολών της κεφαλαιακής σύνθεσής της κατά τη διάρκεια του έτους. Με την παρακολούθηση αυτή εξασφαλίζεται ο ακριβής υπολογισμός του συνολικού οικονομικού αποτελέσματος, ενώ παράλληλα γίνονται γνωστές οι πηγές προέλευσης αυτού και ειδικότερα η συμβολή σ' αυτό του κάθε κλάδου παραγωγής της εκμετάλλευσης. Από την άλλη πλευρά, ο έλεγχος της ορθολογιστικότητας της οργάνωσης και λειτουργίας μιας εκμετάλλευσης δεν είναι δυνατός χωρίς τη συστηματική καταγραφή των παραπάνω τεχνικοοικονομικών δεδομένων και μεταβολών. Τέλος, στα δεδομένα αυτά στηρίζεται η σύγκριση κάθε εκμετάλλευσης με την πρότυπη και η προτεινόμενη αναδιοργάνωση αυτής.

γ) Ο επακριβής υπολογισμός του οικονομικού αποτελέσματος υπό τις διάφορες μορφές αυτού, είτε αναφέρεται σε ολόκληρη την εκμετάλλευση, είτε σε κάθε κλάδο παραγωγής αυτής χωριστά. Ο υπολογισμός του οικονομικού αποτελέσματος ήταν και θα εξακολουθεί να είναι ο σπουδαιότερος από τους σκοπούς της λογιστικής, διότι απεικονίζει κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο την όλη προσπάθεια του διευθύνοντος την εκμετάλλευση παραγωγού και την αιτιολογία εφαρμογής της λογιστικής στη συγκεκριμένη εκμετάλλευση.

δ) Η εξακρίβωση των αιτίων του μεγάλου ή μικρού οικονομικού αποτελέσματος, από τα οποία αφενός μεν ελέγχεται η πορεία της εκμετάλλευσης, αφε-

τέρου δε εξαρτάται η υπόδειξη τρόπων βελτίωσης της οργάνωσής της και κατ' επέκταση του οικονομικού αποτελέσματος αυτής. Η ύπαρξη και η σπουδαιότητα του σκοπού αυτού της λογιστικής δικαιολογεί τη συνεχώς αυξανόμενη σημασία των δύο πρώτων σκοπών αυτής.

4 Ιστορική εξέλιξη της λογιστικής

Η λογιστική δεν είναι αποκλειστικό επίτευγμα της σύγχρονης εποχής, αφού στοιχειώδεις μορφές λογιστικών σημειώσεων, λογαριασμών και εγγραφών αναφέρονται στην αρχαιότητα από τους Βαβυλώνιους, Αιγύπτιους, Έλληνες και Ρωμαίους. Πράγματι, γράφεται ότι στην εποχή εκείνη πολλά λογιστικά δεδομένα ήταν χαραγμένα πάνω σε παλαιά νομίσματα, κορμούς δένδρων, πατύρους, πλάκες κ.λπ., ενώ αξιόλογες λογιστικές σημειώσεις τηρούσαν στην εποχή του Περικλέους. Όσον αφορά στη γεωργική λογιστική, πρώτος ο Ξενοφών τήρησε στοιχειώδεις λογαριασμούς όπως ο ίδιος γράφει στον «Οικονομικό» του για το αγρόκτημά του στην περιοχή της Ηλείας. Επίσης, στην Εθνική Βιβλιοθήκη των Αθηνών υπάρχει πάπυρος, που περιέχει λογαριασμούς γεωργικής φύσεως του 3ου π.Χ. αιώνα.

Η πρώτη συστηματική πραγματεία για τη λογιστική δημοσιεύθηκε το 1202 από τον Ιταλό *Filopnacci*, ενώ η αντίστοιχη συγγραφή για τη διπλογραφία που εκδόθηκε το 1494, αποδίδεται στο φραγκισκανό μοναχό *Pacciolo*. Το έργο αυτόν, αφού βελτιώθηκε από άλλους Ιταλούς, διαδόθηκε σε ολόκληρη την Ευρώπη την περίοδο της Αναγέννησης με το όνομα «Ιταλική Λογιστική» και έχει αποτελέσει τη βάση της δημιουργίας του σημερινού κλασικού διπλογραφικού συστήματος.

Στους νεότερους χρόνους, ο Γάλλος *Savary* κατόρθωσε με το έργο του αφενός μεν να αναγνωρισθεί η σημερινή θέση της λογιστικής στην οικονομική των επιχειρήσεων, αφετέρου δε να κατοχυρωθεί για πρώτη φορά νομοθετικά το 1675. Στην περίοδο της εμποροκρατίας δημιουργήθηκε η λεγόμενη καμεραλιστική λογιστική για τη συστηματική καταγραφή των ανταλλαγών σε είδος μεταξύ των εμπορών της εποχής εκείνης. Από τις αρχές του 18ου αιώνα παρατηρείται σημαντική εξέλιξη της λογιστικής με τα έργα Γάλλων συγγραφέων και ειδικότερα του Γάλλου ακαδημαϊκού *Degrage*, ο οποίος δημιούργησε νέο λογιστικό σύστημα, που ονομάστηκε αργότερα «αμερικανικό σύστημα», λόγω της απλότητας και πρακτικότητας αυτού. Από τα μέσα όμως του 19ου αιώνα και

μετέπειτα αρχίζει η ραγδαία εξέλιξη της λογιστικής, κυρίως με την ανάπτυξη της «θεωρίας των λογαριασμών».

Οι πρώτες ιστορικά συστηματικές εγγραφές γεωργικής λογιστικής, ως τμήματος της γενικής λογιστικής, περιέχονται στους «Farm Accounts» του Robert Loder's στα 1610-1620 μ.Χ. Αν και η γεωργική λογιστική έχει μια ιστορία γύρω στα 400 χρόνια, εν τούτοις δεν παρουσίασε στους τρεις πρώτους αιώνες αξιόλογη εξέλιξη, λόγω της οικογενειακής μορφής και του μικρού μεγέθους των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Αντίθετα η εξέλιξή της υπήρξε σημαντική κατά τη διάρκεια του 20ου αιώνα με την αλματώδη ανάπτυξη της γεωργίας στη Δυτική Ευρώπη και στις ΗΠΑ.

Η πρώτη συστηματική προσπάθεια εισαγωγής της λογιστικής στην ευρωπαϊκή γεωργία αποδίδεται στο Γερμανό Howard (1878), με την εφαρμογή της διπλογραφίας και μάλιστα του κλασικού συστήματος στις μεγάλες γεωργικές εκμεταλλεύσεις. Προς την κατεύθυνση αυτή αξιόλογη ήταν και η συμβολή του Ελβετού Laur, ο οποίος δεν περιορίστηκε απλώς στην εφαρμογή της διπλογραφίας στη γεωργία, αλλά παράλληλα επινόησε και εισήγαγε στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις της χώρας του δική του λογιστική μέθοδο (1901), πιο κατάλληλη για τις συνθήκες και τις ανάγκες της οικογενειακής γεωργίας. Η μέθοδος αυτή με ορισμένες βελτιώσεις και προσαρμογές εφαρμόστηκε για μεγάλο χρονικό διάστημα σε πολλές χώρες της Ευρώπης. Εκτός απ' αυτούς όμως και ο Γερμανός Aereboe ασχολήθηκε στις αρχές του προηγούμενου αιώνα με την εφαρμογή της λογιστικής και μάλιστα της απλογραφίας στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις. Στην Αγγλία τη βάση εισαγωγής της λογιστικής στη γεωργία αποτέλεσε η ίδρυση του Ινστιτούτου Γεωργικής Οικονομικής Έρευνας της Οξφόρδης το 1911 με τον Orwin. Παράλληλα με τους παραπάνω, οι Αμερικανοί Roberts (1894), Boss και Hays (1894) και Warren (1903) ασχολήθηκαν συστηματικά με την εισαγωγή και εφαρμογή της λογιστικής για τη μέτρηση της οικονομικότητας των διαφόρων συνδυασμών εναλλασσομένων καλλιεργειών (crop rotations) και του πραγματοποιούμενου κόστους, κέρδους και εισοδήματος των μεγάλων και επιχειρηματικής μορφής γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Στη χώρα μας η πρώτη προσπάθεια εισαγωγής της λογιστικής σε ορισμένες γεωργικές εκμεταλλεύσεις της Μακεδονίας έγινε από το Αμερικανικό Ίδρυμα Εγγύς Ανατολής περί τα μέσα της 10ετίας του 1930. Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο έγιναν απόπειρες εισαγωγής της λογιστικής και διερεύνησης δι' αυτής των γεωργικών εκμεταλλεύσεων τόσο από το Υπουργείο Γεωργίας, όσο και από την Αγροτική Τράπεζα. Από το 1952 και μετέπειτα η λογιστική χρησιμοποιήθη-

κε καταρχήν από το Εργαστήριο Γεωργικής Οικονομικής και Πολιτικής και στη συνέχεια από το Εργαστήριο Γεωργικής Οικονομικής Έρευνας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ως μέθοδος διερεύνησης της οικονομικότητας, παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας των περισσότερων τύπων γεωργικών εκμεταλλεύσεων και όλων σχεδόν των κλάδων φυτικής και ζωϊκής παραγωγής της χώρας μας. Καρπός της προσπάθειας αυτής αποτελεί το προτεινόμενο στη συνέχεια «άτυπο» λογιστικό σύστημα, κατάλληλο για τη λογιστική παρακολούθηση και τεchnικοοικονομική ανάλυση των σύγχρονων γεωργικών εκμεταλλεύσεων και επιχειρήσεων.

Σήμερα όπου η μεν γεωργία αποτελεί δυναμικό τομέα της καθόλου οικονομίας, οι δε γεωργικές εκμεταλλεύσεις χαρακτηρίζονται ως τεchnικοοικονομικές μονάδες παραγωγής, η ευρεία εφαρμογή της γεωργικής λογιστικής αποτελεί σοβαρό μέλημα όχι μόνο του δημόσιου τομέα, αλλά και των ατόμων που ασχολούνται συστηματικά με τη γεωργία. Η στροφή ενός μέρους του γεωργικού πληθυσμού προς άλλους, εκτός της γεωργίας, τομείς της οικονομικής δραστηριότητας και η αλλαγή νοοτροπίας αυτών που παραμένουν στη γεωργία αποτελούν βασικές προϋποθέσεις συστηματικής εφαρμογής της λογιστικής στις σύγχρονες γεωργικές εκμεταλλεύσεις.

4 Διάκριση λογιστικής ανάλογα με τον τομέα εφαρμογής της

Η λογιστική διακρίνεται αφενός μεν σε γενική ή θεωρητική, ασχολούμενη με τις γενικές αρχές¹ και τους κανόνες εφαρμογής τους, ανεξάρτητα από με τον τομέα οικονομικής δραστηριότητας, αφετέρου δε σε ειδική ή εφαρμοσμένη, ασχολούμενη με την εφαρμογή των γενικών αρχών και κανόνων στους επί μέρους κλάδους της οικονομίας. Η ειδική ή εφαρμοσμένη λογιστική υποδιαιρείται σε ιδιωτική και δημόσια.

Η ιδιωτική λογιστική εφαρμόζεται αποκλειστικά στις ιδιωτικές εκμεταλλεύσεις και επιχειρήσεις και αποβλέπει στον υπολογισμό του επιτυγχανόμενου κέρδους και γενικότερα του οικονομικού αποτελέσματος με τη συστηματική

---

1 Αυτές αναφέρονται στις έννοιες της χρέωσης, της πίστωσης, των λογαριασμών, των εγγραφών μετά του μηχανισμού πραγματοποίησής τους, του οικονομικού αποτελέσματος μετά του τρόπου υπολογισμού του, κ.λπ.

παρακολούθηση και τεχνικοοικονομική ανάλυση αυτών. Η κατάλληλη προσαρμογή της ιδιωτικής λογιστικής στις απαιτήσεις κάθε τομέα της οικονομίας κρίνεται απαραίτητη για την επιτυχή εφαρμογή της, λόγω των ειδικών προβλημάτων τα οποία αντιμετωπίζει και των ειδικότερων δυσχερειών τις οποίες παρουσιάζει κάθε τομέας της οικονομίας. Έτσι, διαμορφώθηκε η γεωργική (κατάλληλη για την παρακολούθηση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων), εμπορική, βιομηχανική, τραπεζιτική, ασφαλιστική, ναυτιλιακή δασική κ.λπ. λογιστική.

Η γεωργική λογιστική, ως ένας εφαρμοσμένος κλάδος της Γεωπονικής Επιστήμης, μεταφέρει και εφαρμόζει τις βασικές αρχές της γενικής λογιστικής στην πολύπλοκη λειτουργία των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Στην πράξη όμως δεν πρόκειται για απλή μεταφορά, αφού απαιτούνται πολλές διαφοροποιήσεις κατά την προσαρμογή των λογιστικών αρχών στις μεταβαλλόμενες και λιγότερο καθορισμένες λειτουργίες μιας σειράς κλάδων γεωργικής παραγωγής της εκμετάλλευσης. Πράγματι, οι παραπάνω διαφοροποιήσεις και προσαρμογές είναι αναγκαίες αν ληφθούν υπόψη:

- α) το σχετικά μικρό μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, με τους διευθύνοντες αυτές γεωργούς τόσο ως επενδύοντες κεφάλαιο, όσο και ως προσφέροντες χειρονακτική εργασία, σε συνδυασμό με την τήρηση λογαριασμών αυτοπροσώπως,
- β) το γεγονός ότι η γεωργία είναι ουσιαστικά μια βιολογική επιστήμη και κατά συνέπεια πολλές από τις παρατηρούμενες φυσικές ή τεχνικές μεταβολές, που επηρεάζουν την οικονομικότητα της γεωργικής παραγωγής, οφείλονται σε αιτίες, που βρίσκονται πέραν της σφαίρας επιρροής των γεωργών, και
- γ) το γεγονός ότι οι γεωργικές εργασίες, που αναφέρονται στη φυτική και ζωική παραγωγή, είναι πολύ περισσότερο σύνθετες και πολύπλοκες από την άποψη των λογιστικών εγγραφών, σε σύγκριση με τις αντίστοιχες άλλων τομέων της οικονομικής δραστηριότητας. Έτσι, στην περίπτωση της γεωργικής λογιστικής δεν γίνεται λόγος για απλή εφαρμογή των αρχών της γενικής λογιστικής ή ενός συγκεκριμένου λογιστικού συστήματος, αλλά για ανάπτυξη ιδιαίτερου συστήματος λογαριασμών ή σειράς συστημάτων λογαριασμών καταλλήλων για τις ανάγκες των διαφορετικού τύπου γεωργικών εκμεταλλεύσεων και είδους κλάδων γεωργικής παραγωγής.

Η δημόσια λογιστική είναι η λογιστική που εφαρμόζεται από το Κράτος, τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, όπου κύριος σκοπός της λογιστικής παρακολούθησης αυτών είναι η

σύμφωνα με ορισμένες διατάξεις διαχείριση του δημοσίου πλούτου και η άσκηση κοινωφελούς δραστηριότητας. Η δημόσια λογιστική διαφέρει ουσιαστικά της ιδιωτικής λογιστικής, κατά το ότι περιέχει σωρεία δεσμευτικών νομοθετικών διατάξεων το σύνολο των οποίων καλείται δημόσιο λογιστικό.

Μέθοδοι, Συστήματα και Βιβλία της Λογιστικής**1 Μέθοδοι της λογιστικής**

Οι μέθοδοι της λογιστικής δείχνουν τη διαδικασία, που πρέπει να ακολουθείται ώστε να επιτυγχάνονται οι επιδιωκόμενοι από τη λογιστική σκοποί. Η λογιστική ανάλογα με το μηχανισμό και τον τρόπο καταγραφής των λογιστικών εγγραφών και τη συστηματική ή μη παρακολούθηση των οικονομικών μονάδων, χρησιμοποιεί κατά βάση δύο μεθόδους:

- α) την απλογραφική και
- β) τη διπλογραφική ή διγραφική.

Στην περίπτωση όμως της γεωργίας υπάρχει και τρίτη μέθοδος, γνωστή ως βελτιωμένη απλογραφική.

1.1 Απλογραφική μέθοδος

Η μέθοδος αυτή είναι ατελής, όχι διότι οι λογιστικές εγγραφές αναφέρονται συνήθως σ' ένα μόνο κάθε φορά λογαριασμό, αλλά κυρίως διότι δεν παρακολουθούνται λογιστικά οι μεταβολές των περισσότερων περιουσιακών στοιχείων και η κίνηση των περισσότερων λογαριασμών, εκτός ελαχίστων (χρέωση-πίστωση τρίτων προσώπων, ταμείο, κ.λπ.). Με άλλα λόγια κύριο χαρακτηριστικό της απλογραφίας είναι η έλλειψη συστηματικού υπολογισμού δαπανών και προσόδων, δηλ. η μη τήρηση λογαριασμών, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει αυτόματος αριθμητικός έλεγχος των διαφόρων εγγραφών. Έτσι, με την απλο-

γραφία δεν επιτυγχάνονται ούτε οι αμεσότεροι σκοποί της λογιστικής, οι αναφερόμενοι αφενός μεν στη συστηματική παρακολούθηση και καταγραφή των φυσικών ή τεχνικών και οικονομικών δεδομένων και μεταβολών που πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια του έτους, αφετέρου δε στον προσδιορισμό των πηγών προέλευσης του συνολικού οικονομικού αποτελέσματος.

Με την απλογραφική μέθοδο, το οικονομικό αποτέλεσμα της εκμετάλλευσης ή επιχείρησης διαπιστώνεται κάθε χρόνο με τη σύγκριση της διαφοράς του ενεργητικού και του πραγματικού παθητικού μεταξύ δύο διαδοχικών ισολογισμών και μάλιστα για το σύνολο μόνο αυτής. Με τον τρόπο αυτό όμως δεν προσδιορίζεται η θετική ή αρνητική συμβολή κάθε κλάδου της εκμετάλλευσης στο συνολικό οικονομικό αποτέλεσμα και δεν επισημαίνεται αν στο εσωτερικό της εκμετάλλευσης ή επιχείρησης γίνονται θετικοί και αρνητικοί συμψηφισμοί. Με άλλα λόγια, η απλογραφία δεν μπορεί να παρακολουθήσει τις οικονομικές μεταβολές που γίνονται μέσα στην εκμετάλλευση κατά τη διάρκεια του έτους και κατά συνέπεια περιορίζεται στην εξωτερική μόνο μελέτη αυτής. Έτσι, η μέθοδος αυτή, χωρίς να ικανοποιεί τις ανάγκες και απαιτήσεις της σύγχρονης οικονομικής έρευνας, ταιριάζει σε πολύ μικρές και ανοργάνωτες οικονομικές μονάδες, κυρίως στη μικρή βιοτεχνία και στην ακόμα μικρότερη γεωργία.

Η προτίμηση της απλογραφίας από της μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις στηρίζεται στην απλοποιημένη μορφή των χρησιμοποιούμενων λογαριασμών και στην περιορισμένη απασχόληση των γεωργών όσον αφορά την τήρηση τέτοιων λογαριασμών σε συνδυασμό με το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο αυτών και τον επιδιωκόμενο σκοπό στις εκμεταλλεύσεις της μορφής αυτής. Με άλλα λόγια η απλογραφία υστερεί ως προς την ακριβή τήρηση γεωργικών λογαριασμών, πλην όμως πλεονεκτεί από πλευράς εξοικονόμησης χρόνου προκειμένου περί γεωργικών μικροεκμεταλλεύσεων. Η συμβολή της απλογραφίας στη μελέτη των μικρών γεωργικών εκμεταλλεύσεων μπορεί να γίνει ουσιαστικότερη, ειδικότερα προς την κατεύθυνση της επισήμανσης των πηγών προέλευσης του εισοδήματος και ορισμένων τεχνικοοικονομικών σχέσεων και αναλογιών, εφόσον συμπληρωθεί με ειδικούς πίνακες και ημερολόγια τεχνικοοικονομικών δεδομένων.

1.2 Διπλογραφική μέθοδος

Η μέθοδος αυτή ονομάζεται και διγραφική, διότι σε κάθε συναλλαγή, η

οποία θέτει πάντοτε σε κίνηση δύο τουλάχιστον «λογαριασμούς»¹, γίνονται δύο εγγραφές, ισόποσα και ταυτόχρονα, μία ως χρέωση και μία ως πίστωση. Με άλλα λόγια, για μια και την αυτή συναλλαγή ένας λογαριασμός χρεώνεται και ένας άλλος πιστώνεται, αφού η διπλογραφία στηρίζεται στη θεμελιώδη αρχή, κατά την οποία «ο λαμβάνων χρεούται και ο δίδων πιστούται». Έτσι, π.χ. στην περίπτωση πώλησεως 100 χλγ. γάλακτος προβάτων με 0,85 €/χλγ., ο μεν λογαριασμός «Ταμείο» χρεώνεται με το ποσό των 85 € και συνεπώς έχει «δούναι» 85 € στο λογαριασμό «Πρόβατα», ο δε λογαριασμός «Πρόβατα» πιστώνεται με το αντίστοιχο ποσό των 85 € από το λογαριασμό «Ταμείο». Αντίθετα, σε περίπτωση αγοράς 100 χλγ. πιτύρων με 0,15 €/χλγ., ο μεν λογαριασμός «Ταμείο» πιστώνεται με το ποσό των 15 € και συνεπώς έχει λαβείν 15 € από το λογαριασμό «Πρόβατα», ο δε λογαριασμός «Πρόβατα» χρεώνεται με το αντίστοιχο ποσό των 15 € και συνεπώς έχει δούναι 15 € στο λογαριασμό «Ταμείο». Έτσι όλοι οι λογαριασμοί (κυρίως κλάδοι εκμετάλλευσης) παρακολουθούνται και ενημερώνονται συνεχώς καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και συνεπώς η διαπίστωση του οικονομικού αποτελέσματος είναι δυνατή όχι μόνο για το σύνολο της εκμετάλλευσης ή επιχείρησης, αλλά και για κάθε κλάδο αυτής χωριστά.

Η διπλογραφία παρουσιάζει το χαρακτηριστικό πλεονέκτημα ότι οι διάφοροι «λογαριασμοί» υποδιαιρούνται απεριόριστα, έτσι ώστε να δίνουν τη δυνατότητα συγκέντρωσης υλικού οποιουδήποτε βαθμού αναλυτικότητας, ανάλογα με τον επιδιωκόμενο σκοπό και τα διατιθέμενα μέσα και προσωπικό. Πιο συγκεκριμένα, στην περίπτωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, η συλλογή και η ανάλυση φυσικών ή τεχνικών και οικονομικών δεδομένων κατά κλάδους παραγωγής μπορεί να προχωρήσει αφενός μεν μέχρι το είδος, την ποικιλία και την ηλικία των φυτών και μάλιστα ανά καλλιεργούμενο τεμάχιο χωραφιού, αφετέρου δε μέχρι το είδος, τη φυλή και την ηλικία των εκτρεφόμενων ζώων. Έτσι, π.χ. στην περίπτωση των φυτών μπορεί να τηρηθεί ιδιαίτερος λογαριασμός για τη ροδακινιά ποικιλίας Elberta ηλικίας 10 ετών, καλλιεργούμενη στο υπ' αριθμ. 5 τεμάχιο χωραφιού της εκμετάλλευσης, ενώ στην περίπτωση των ζώων, ιδιαίτερος λογαριασμός μπορεί να τηρηθεί για τις αγελάδες της ασπρόμαυρης φυλής ηλικίας 6 ετών.

Η διπλογραφία είναι μέθοδος που ανταποκρίνεται πλήρως στις ανάγκες και

---

1 Λογαριασμός είναι ένας πίνακας στον οποίο αναγράφονται λεπτομερώς οι χρεώσεις και οι πιστώσεις ενός προσώπου ή προσωποϊούμενου αντικειμένου ή κλάδου της επιχείρησης.

απαιτήσεις οποιουδήποτε οικονομικού οργανισμού, και κατά συνέπεια θεωρείται η πιο κατάλληλη μέθοδος για τη συστηματική έρευνα των σύγχρονων εκμεταλλεύσεων. Αυτό επαληθεύεται αν ληφθεί υπόψη ότι αυτή δεν περιορίζεται μόνο στον υπολογισμό του επιτυγχανόμενου οικονομικού αποτελέσματος των εκμεταλλεύσεων, αλλά θέτει και τις βάσεις της μελλοντικής αναδιοργάνωσης αυτών. Εκτός όμως της προαναφερθείσης δυσκολίας εφαρμογής της διπλογραφίας στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις υπάρχει και μία αντικειμενική δυσκολία εφαρμογής της, αν ληφθεί υπόψη ότι το σχέδιο παραγωγής μιας χρονιάς δεν συμπίπτει με το αντίστοιχο της επόμενης, οπότε διακόπτεται η ροή των τεχνικοοικονομικών δεδομένων. Αλλά για την αντικειμενική αυτή δυσκολία γίνεται εκτενέστερος λόγος στο κεφάλαιο περί της δυνατότητας εφαρμογής κάθε λογιστικής μεθόδου στη γεωργική παραγωγή.

Αναμφίβολα, η σχετική πολυπλοκότητα αυτής παρουσιάζει δυσκολίες κατά την εφαρμογή της, ιδιαίτερα στην περίπτωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, λόγω του χαμηλού μορφωτικού επιπέδου των γεωργών. Αυτό όμως αντιμετωπίζεται στις μεν εμπορικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις από την ύπαρξη οργανωμένων λογιστηρίων, στις δε γεωργικές εκμεταλλεύσεις από τη συνεχή άνοδο του μορφωτικού επιπέδου και της τεχνικοοικονομικής εκπαίδευσης και κατάρτισης των ασχολούμενων συστηματικά με τη γεωργία.

1.3 Βελτιωμένη απλογραφική μέθοδος

Η μέθοδος αυτή εκπονήθηκε από τον Laur ειδικά για τις ανάγκες των μικρού και μέσου μεγέθους γεωργικών εκμεταλλεύσεων και παρεμβάλλεται, από απόψεως περιεχομένου, μεταξύ της αμιγούς απλογραφίας και της διπλογραφίας. Πράγματι, η μέθοδος αυτή στηρίζεται κατά βάση στην απλογραφία και χρησιμοποιεί τα ίδια περίπου λογιστικά βιβλία, αλλά παρουσιάζεται βελτιωμένη σε σύγκριση μ' αυτή, διότι δεν καθορίζει τα έσοδα μόνο για το σύνολο της εκμετάλλευσης, αλλά και για κάθε κλάδο αυτής χωριστά. Αντίθετα, η μέθοδος αυτή υστερεί σε σύγκριση με τη διπλογραφία, λόγω του υπολογισμού των εξόδων κατά κατηγορίες (μισθοί, σπόροι, λιπάσματα, φάρμακα, αποσβέσεις, τόκοι, κ.λπ.) και όχι κατά κλάδους της γεωργικής εκμετάλλευσης (σιτάρι, βαμβάκι, καπνός, οπωροφόρα, αμπέλι, ζώα παραγωγής κ.λπ.). Έτσι, δίνεται μεν μια καθαρή εικόνα των κλάδων, από τους οποίους προέρχονται τα έσοδα της γεωργικής εκμετάλλευσης, αλλά δεν μπορεί να καθορισθεί η συμβολή κάθε κλάδου στο συνολικά επιτυγχανόμενο καθαρό οικονομικό αποτέλεσμα αυτής.

Η μέθοδος αυτή είναι κατά τέτοιο τρόπο διαρθρωμένη, ώστε να επιτυγχάνεται ταυτόχρονα η μελέτη τόσο της γεωργικής εκμετάλλευσης, όσο και της γεωργικής οικογένειας, αφού περιλαμβάνει και τον υπολογισμό των δαπανών διατροφής, κατοικίας, ένδυσης, περίθαλψης, μόρφωσης, κ.λπ. Έτσι γίνεται άμεση σύγκριση μεταξύ του επιτυγχανόμενου εισοδήματος από τη γεωργική εκμετάλλευση και των πραγματοποιούμενων δαπανών από τη γεωργική οικογένεια. Η σκοπιμότητα της από κοινού μελέτης της γεωργικής εκμετάλλευσης και της γεωργικής οικογένειας γίνεται φανερή, αν ληφθεί υπόψη ότι την εποχή εκείνη οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις ήταν κοινωνικοοικονομικές μονάδες παραγωγής. Αντίθετα, σήμερα που οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις είναι τεχνικοοικονομικές μονάδες παραγωγής κύριος, αν όχι αποκλειστικός, σκοπός της λογιστικής είναι η τεχνικοοικονομική παρακολούθηση της γεωργικής εκμετάλλευσης για τη διαπίστωση του επιτυγχανόμενου οικονομικού αποτελέσματος και την υπόδειξη τρόπου βελτίωσης αυτού, ανεξάρτητα από τον τρόπο διάθεσής του.

1.4 Σύγκριση λογιστικών μεθόδων

Η σύγκριση αυτή αναφέρεται στην έννοια, το περιεχόμενο και τις δυνατότητες κάθε λογιστικής μεθόδου για την παρακολούθηση και ανάλυση των οικονομικών μονάδων και ιδιαίτερα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι στις εμπορικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις επικράτησε πλήρως η διπλογραφία, ενώ στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις η προτίμηση της μιας σε σύγκριση με την άλλη αποτέλεσε στο παρελθόν αντικείμενο ζωνρών συζητήσεων και αμφισβητήσεων στον Ευρωπαϊκό χώρο. Πράγματι, ο Aereboe υποστήριξε την άποψη ότι η πιο κατάλληλη λογιστική μέθοδος για τη μελέτη των γεωργικών εκμεταλλεύσεων είναι η απλογραφία. Η προτίμησή του αυτή στηρίζονταν στη διατυπωθείσα απ' αυτόν θεωρία της οργανικότητας της γεωργικής εκμετάλλευσης, δηλ. στη θεωρία κατά την οποία η εκμετάλλευση δεν είναι ένα άθροισμα αυτοτελών κλάδων παραγωγής, αλλ' αποτελεί ένα ενιαίο οργανικό σύνολο. Κατά την άποψή του, η διπλογραφία ως μέθοδος ανάλυσης της γεωργικής εκμετάλλευσης κατά κλάδους παραγωγής είναι ανεπαρκής, ενώ η απλογραφία ανταποκρίνεται στον έλεγχο της οικονομικότητας της γεωργικής εκμετάλλευσης ως ενιαίο σύνολο. Μάλιστα, για την ενίσχυση των απόψεών του χρησιμοποίησε το παράδειγμα ενός κλάδου παραγωγής, ο οποίος αυτοτελώς εξεταζόμενος δεν είναι επικερδής, αλλ' όμως συμβάλλει ουσιαστικά στην αύξηση του εισοδήματος της γεωργικής εκμετάλλευσης με την καλύτερη, σε σύγκριση

ση με άλλους κλάδους παραγωγής, αξιοποίηση των διαθέσιμων συντελεστών παραγωγής. Οι απόψεις του Aereboe επαληθεύονται σήμερα, αν ληφθεί υπόψη ότι τάση της σύγχρονης οικονομικής των γεωργικών εκμεταλλεύσεων είναι η μέτρηση της οικονομικότητας ενός συγκεκριμένου σχεδίου παραγωγής της γεωργικής εκμετάλλευσης και όχι η αντίστοιχη κάθε κλάδου αυτής χωριστά. Αντίθετα, οι Howald και Laur, χωρίς να παραγνωρίζουν την έννοια της οργανικότητας της γεωργικής εκμετάλλευσης, υποστήριξαν την άποψη ότι η επισήμανση των ασθενών σημείων της οικονομικής οργάνωσης της γεωργικής εκμετάλλευσης δεν είναι δυνατή παρά μόνο με την τεχνητή ανάλυση αυτής κατά κλάδους παραγωγής. Αν ληφθεί υπόψη ότι η σύνθεση των διαφόρων κλάδων στο σχέδιο παραγωγής μιας γεωργικής εκμετάλλευσης την εποχή εκείνη ήταν προϊόν εμπειρίας και όχι επιστημονικής μεθοδολογίας, τότε μπορεί να λεχθεί ότι η παρακολούθηση και η τεχνικοοικονομική ανάλυση της γεωργικής εκμετάλλευσης με τη διπλογραφία θεωρείτο αναγκαία προϋπόθεση για την αρτιότερη σύνθεση των κλάδων φυτικής και ζωϊκής παραγωγής. Σήμερα καταβάλλεται προσπάθεια συνδυασμού της αναγκαιότητας και της χρησιμότητας τόσο της έννοιας της οργανικότητας της γεωργικής εκμετάλλευσης, η οποία εξασφαλίζεται με την απλογραφία, όσο και της κατά κλάδους ανάλυσης αυτής, η οποία επιτυγχάνεται με τη διπλογραφία.

Για λόγους όμως εκπαιδευτικούς και καλύτερης κατανόησης δίνεται αριθμητικό παράδειγμα σύγκρισης των παραπάνω λογιστικών μεθόδων όσον αφορά τον τρόπο υπολογισμού του επιτυγχανόμενου οικονομικού αποτελέσματος και παρουσιάζονται οι μεταξύ τους διαφορές στο πεδίο των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

I. Απλογραφία

Απογραφή	Ενεργητικό		Παθητικό		Καθαρά Περιουσία
Αρχική	100.000 €	-	40.000 €	=	60.000 €
Τελική	109.200 €	-	48.000 €	=	61.200 €

Η διαφορά καθαρής περιουσίας μεταξύ τελικής και αρχικής απογραφής, που ανέρχεται σε 1.200 €, αποτελεί το πραγματοποιηθέν οικονομικό αποτέλεσμα. Βέβαια, η αύξηση ή η μείωση της καθαρής περιουσίας δεν αντιπροσωπεύει αντίστοιχα το κέρδος ή τη ζημία της γεωργικής εκμετάλλευσης, αφού το ύψος αυτού ή αυτής επηρεάζεται και από τις δοσοληψίες της γεωργικής οικογένειας. Στο

σημείο αυτό διευκρινίζεται ότι στο μεν ενεργητικό περιλαμβάνεται η αξία των περιουσιακών στοιχείων (έδαφος, έγγειες βελτιώσεις, γεωργικές κατασκευές, δένδρα και λοιπές πολυετείς καλλιέργειες, ζώα, μηχανές και εργαλεία, προϊόντα, προμήθειες, καταβολές καλλιέργειας και χρηματικά μέσα στα χέρια του γεωργού και δικαιούμενα από τρίτους) της γεωργικής εκμετάλλευσης, στο δε παθητικό περιλαμβάνονται οι κάθε φύσεως οφειλές της γεωργικής εκμετάλλευσης σε τρίτους.

II. Βελτιωμένη Απλογραφία

Κλάδος Εκμετάλλευσης	Έσοδα €	Κατηγορίες Εξόδων	Έξοδα €
Σιτάρι	2.100	Ενοίκιο εδάφους	3.550
Βαμβάκι	4.400	Αμοιβή εργασίας	9.750
Καπνός	4.500	Αξία αναλωσίμων	4.900
Οπωροφόρα	4.000	Αποσβέσεις κ.λπ.	2.040
Αμπέλι	1.000	Τόκοι	2.720
Ζώα παραγωγής	9.000	Φόροι κ.λπ.	840
Σύνολο	25.000		23.800

Η διαφορά μεταξύ συνολικών εσόδων και εξόδων, που ανέρχεται σε 1.200 € παριστάνει το πραγματοποιηθέν οικονομικό αποτέλεσμα. Στο σημείο αυτό διευκρινίζεται ότι στις μεν αποσβέσεις κ.λπ. περιλαμβάνονται οι επισκευές και το ασφάλιστρο του κάθε μορφής σταθερού κεφαλαίου, στους δε τόκους περιλαμβάνονται εκτός από τους τόκους του σταθερού και οι αντίστοιχοι του μεταβλητού ή αναλώσιμου κεφαλαίου της γεωργικής εκμετάλλευσης.

III. Διπλογραφία

Κλάδος Εκμετάλλευσης	Έσοδα €	Έξοδα	Διαφορά €
Σιτάρι	2.100	2.000	+ 100
Βαμβάκι	4.400	3.420	+980
Καπνός	4.500	4.860	-360
Οπωροφόρα	4.000	3.050	+950
Αμπέλι	1.000	1.060	-60
Ζώα παραγωγής	9.000	9.410	-410
Σύνολο	25.000	23.800	1.200

Η διαφορά μεταξύ μεταξύ εσόδων και εξόδων κάθε κλάδου αντιπροσωπεύει τη συμβολή του στο πραγματοποιηθέν οικονομικό αποτέλεσμα (1.200 €), το οποίο τελικά προκύπτει από το συμψηφισμό θετικών και αρνητικών αποτελεσμάτων. Για την αποφυγή σύγχυσης διευκρινίζεται ότι στα «έξοδα» περιλαμβάνονται όλες οι προηγούμενες κατηγορίες εξόδων, που αντιστοιχούν σε κάθε κλάδο της γεωργικής εκμετάλλευσης, δηλ. του εδάφους, της εργασίας, των αναλωσίμων των αποσβέσεων, συντηρήσεων, ασφαλιστρών, τόκων, φόρων κ.λπ.

2 Λογιστικά συστήματα

Τα λογιστικά συστήματα είναι αποτέλεσμα του πολύπλοκου μηχανισμού της διπλογραφικής μεθόδου. Η διάκριση μεταξύ τους στηρίζεται στους κανόνες, που καθορίζουν την πορεία των εγγραφών δια μέσου των διαφόρων λογιστικών βιβλίων και τη σειρά ενημέρωσης αυτών. Με βάση τα παραπάνω, τα λογιστικά συστήματα διακρίνονται αφενός μεν σε συνθετικοαναλυτικά, όπου οι εγγραφές πραγματοποιούνται αρχικά σε συνθετικά και ύστερα μεταφέρονται σε αναλυτικά βιβλία, αφετέρου δε σε αναλυτικοσυνθετικά, όπου οι εγγραφές ακολουθούν αντίστροφη πορεία από εκείνη των προηγούμενης κατηγορίας συστημάτων. Κύριοι εκπρόσωποι της πρώτης κατηγορίας συστημάτων είναι αφενός μεν το κλασικό σύστημα, αφετέρου δε το σύστημα ημερολογίου - καθολικού, ενώ βασικός εκπρόσωπος της δεύτερης κατηγορίας συστημάτων είναι το συγκεντρωτικό σύστημα με τις κατά χώρες παραλλαγές του.

2.1 Κλασικό σύστημα

Το σύστημα αυτό είναι το αρχαιότερο συγκροτημένο και το περισσότερο διαδεδομένο και για το λόγο αυτό πολλές φορές συγχέεται με την ίδια τη διπλογραφία. Είναι το κυρίως λογιστικό σύστημα των μεσαίου και μεγάλου μεγέθους εμπορικών και βιομηχανικών επιχειρήσεων. Στη γεωργία εφαρμόζεται σχεδόν αποκλειστικά από τα μεγάλα δημόσια αγροκτήματα της χώρας. Το λογιστικό αυτό σύστημα παρουσιάζει το πλεονέκτημα της δυνατότητας τεχνικοοικονομικής παρακολούθησης εμπορικών, βιομηχανικών, γεωργικών κ.λπ. επιχειρήσεων απεριορίστου σχετικά αριθμού κλάδων παραγωγής ή δραστηριότη-

τος, με αποτέλεσμα να εξασφαλίζεται η βαθύτερη δυνατή ανάλυση της επιχείρησης. Στο σύστημα αυτό οι εγγραφές των διαφόρων δοσοληψιών της επιχείρησης καταγράφονται ημερομηνιακά πρώτα στο συνθετικό ημερολόγιο, όπως αυτές γίνονται, και ύστερα μεταφέρονται στο συνθετικό καθολικό και στη συνέχεια στα αναλυτικά καθολικά, εφόσον τηρούνται τέτοια βιβλία. Οι εγγραφές στο συνθετικό και στα αναλυτικά καθολικά γίνονται κατά «λογαριασμούς» (κλάδοι παραγωγής, μέσα παραγωγής, διάφορες μορφές σταθερού κεφαλαίου).

Η διάκριση του ημερολογίου και του καθολικού σε δύο ανεξάρτητα μεταξύ τους λογιστικά βιβλία βοηθάει μεν στη λογιστική παρακολούθηση των επιχειρήσεων μεγάλου αριθμού κλάδων παραγωγής, δεν εξασφαλίζει όμως τη δυνατότητα επισήμανσης τυχόν γενομένων σφαλμάτων κατά τη μεταφορά των εγγραφών από το ημερολόγιο στο καθολικό. Η ύπαρξη στο κλασικό σύστημα ενός μόνο ημερολογίου και ενός καθολικού δυσκολεύει την εφαρμογή του συστήματος αυτού σε επιχειρήσεις με μεγάλο αριθμό καθημερινών συναλλαγών, διότι η ενημέρωση των βιβλίων γίνεται κατ' ανάγκη από ένα μόνο πρόσωπο.

2.2 Σύστημα ημερολογίου - καθολικού

Το λογιστικό αυτό σύστημα, γνωστό και ως «αμερικανικό σύστημα», είναι της ίδιας αρχής με το προηγούμενο, με τη μόνη διαφορά ότι το ημερολόγιο και το καθολικό αποτελούν ένα ενιαίο λογιστικό βιβλίο, όπως δείχνει και η ονομασία του. Ο συνδυασμός του ημερολογίου και του καθολικού σ' ένα λογιστικό βιβλίο παρουσιάζει πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Ένα πλεονέκτημα αυτού είναι η δυνατότητα επισήμανσης τυχόν γενομένων σφαλμάτων κατά τη μεταφορά των εγγραφών από το ημερολόγιο στο καθολικό, διότι τόσο οι εγγραφές του ημερολογίου, όσο και οι αντίστοιχες του καθολικού συνυπάρχουν στην ίδια σελίδα. Με άλλα λόγια, το σύστημα αυτό λειτουργεί ως ένα είδος αριθμοϊσοζυγίου, αφού σε κάθε σελίδα του ημερολογίου - καθολικού το άθροισμα των εγγραφών του ημερολογίου πρέπει να είναι ίσο με το άθροισμα των εγγραφών του καθολικού, αν και υπάρχει το ενδεχόμενο της αναγραφής του ποσού στη μη κατάλληλη στήλη ή στον μη κατάλληλο λογαριασμό. Άλλο πλεονέκτημα αυτού θεωρείται η οικονομία χρόνου με τον περιορισμό στο ελάχιστο της απαιτούμενης εργασίας τήρησης του καθολικού. Αυτό συμβαίνει διότι στους αντίστοιχους λογαριασμούς αυτού καταχωρούνται μόνο τα ποσά και όχι η ημερομηνία και η αιτιολογία, οι οποίες είναι κοινές με τις αντίστοιχες του ημερολογίου.

Ως μειονεκτήματα του λογιστικού αυτού συστήματος προβάλλονται αφενός

μεν η σπατάλη χαρτιού, αφετέρου δε η εφαρμογή του σε επιχειρήσεις ή εκμεταλλεύσεις μικρού αριθμού κλάδων παραγωγής ή δραστηριοτήτων. Η σπατάλη χαρτιού είναι αναπόφευκτη, αν ληφθεί υπόψη ότι η αλλαγή σελίδος είναι αναγκαία, ακόμα και αν οι εγγραφές του ημερολογίου και του καθολικού αναφέρονται σε δύο μόνο «λογαριασμούς» ή κλάδους παραγωγής. Εξάλλου, η εφαρμογή του λογιστικού αυτού συστήματος περιορίζεται σε επιχειρήσεις ή εκμεταλλεύσεις μικρού αριθμού κλάδων παραγωγής, λόγω αδυναμίας πρακτικά μεγέθυνσης της σελίδος του ημερολογίου-καθολικού πέραν ορισμένων ορίων. Έτσι, το σύστημα ημερολογίου-καθολικού δεν εφαρμόζεται σε μεσαίου και μεγάλο μεγέθους επιχειρήσεις με ανάλογο αριθμό τομέων παραγωγής ή δραστηριοτήτων περιοριζόμενης της εφαρμογής του σε εμπορικές και τεχνικές επιχειρήσεις μικρού αριθμού κλάδων δραστηριότητας. Το λογιστικό αυτό σύστημα εφαρμόζεται στη χώρα μας από τους γεωργικούς συνεταιρισμούς.

2.3 Συγκεντρωτικό σύστημα

Το σύστημα αυτό είναι το κυρίως σύστημα των μεγάλου και πολύ μεγάλο μεγέθους εμπορικών και βιομηχανικών επιχειρήσεων, που παρουσιάζουν καθημερινά πολύ μεγάλο αριθμό δοσοληψιών. Στο γεγονός αυτό οφείλεται εξάλλου η ύπαρξη και η σύγχρονη λειτουργία περισσοτέρων ημερολογίων και καθολικών, και ο αντίστροφος τρόπος εγγραφής των διαφόρων δοσοληψιών σε σύγκριση με τα δύο προηγούμενα λογιστικά συστήματα. Η εφαρμογή του συστήματος αυτού στις παραπάνω κατηγορίες επιχειρήσεων θεωρείται αναπόφευκτη, διότι είναι αδύνατη η εγγραφή όλων των δοσοληψιών της ημέρας σ' ένα και μόνο ημερολόγιο και καθολικό. Ο αριθμός των αναλυτικών ημερολογίων και καθολικών εξαρτάται από τους τομείς δραστηριότητας της επιχείρησης.

3 Λογιστικά βιβλία

Κάθε μέθοδος και κάθε σύστημα λογιστικής, για την εκπλήρωση του σκοπού τους, χρησιμοποιεί ορισμένα κύρια και ανάλογο αριθμό βοηθητικών βιβλίων. Βέβαια, ο συνολικός αριθμός των χρησιμοποιούμενων βιβλίων είναι συνάρτηση της πολυπλοκότητας κάθε μεθόδου και κάθε συστήματος, καθώς και του βαθμού ανάλυσης στον οποίο υποβάλλεται μ' αυτά η οικονομική μονάδα. Μεταξύ

των λογιστικών αυτών βιβλίων σπουδαιότερα είναι τα βιβλία απογραφής και ισολογισμού, ημερολογίου, καθολικού, αποθήκης και ταμείου.

3.1 Βιβλίο απογραφής και ισολογισμού

Το βιβλίο αυτό χρησιμεύει για τη συστηματική καταγραφή και εκτίμηση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων (έδαφος ή γήπεδα, οικοδομές, μόνιμες φυτείες, ζώα, μηχανήματα, έπιπλα και είδη γραφείου, προμήθειες ή πρώτες ύλες, προϊόντα χρηματικά μέσα, πιστώσεις, χρεώσεις, κ.λπ.) της επιχείρησης, απασχολεί δε τον επιχειρηματία την πρώτη και την τελευταία ημέρα του πρώτου έτους εφαρμογής της λογιστικής, ενώ για τα υπόλοιπα έτη μόνο την τελευταία ημέρα, διότι αυτή συμπίπτει με την πρώτη ημέρα του επόμενου λογιστικού έτους. Το βιβλίο απογραφής και ισολογισμού δείχνει τη συνολική αξία του κάθε μορφής κεφαλαίου της επιχείρησης και την οικονομική θέση ή κατάσταση αυτής σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Το βιβλίο αυτό είναι απαραίτητο για τον υπολογισμό του επιτυγχανόμενου από την επιχείρηση οικονομικού αποτελέσματος, σε άλλες μεν περιπτώσεις με τη σύγκριση δύο διαδοχικών απογραφών και ισολογισμών, σε άλλες δε περιπτώσεις με τον προσδιορισμό της συμμετοχής των αποσβέσεων, τόκων κ.λπ. στις συνολικές δαπάνες, και της συμβολής της ετήσιας αύξησης ορισμένων περιουσιακών στοιχείων στη συνολική ακαθάριστη πρόσοδο.

3.2 Ημερολόγιο

Το ημερολόγιο είναι το βιβλίο της αρχικής εγγραφής όλων των δοσοληψιών της επιχείρησης, οι οποίες γίνονται καθημερινά τόσο μεταξύ των «λογαριασμών» ή κλάδων αυτής, όσο και μεταξύ αυτών και τρίτων. Οι δοσοληψίες καταγράφονται στο ημερολόγιο χρονολογικά σύμφωνα με τη σειρά που πραγματοποιούνται, σε κάθε δε δοσοληψία αντιστοιχούν δύο εγγραφές (ισόποσα και ταυτόχρονα), μία ως χρέωση (ο λαμβάνων λογαριασμός) και μία ως πίστωση (ο δίδων λογαριασμός). Αριστερά αναγράφεται ο χρεούμενος και δεξιά ο πιστούμενος λογαριασμός.

Το ημερολόγιο ανοίγει με την έναρξη του λογιστικού έτους και κλείνει με τη λήξη αυτού, και δια μέσου των εγγραφών του συνδέεται με όλα τα άλλα λογιστικά βιβλία (καθολικό, αποθήκη ταμείο). Κάθε εγγραφή περιλαμβάνει τόσο

Υπόδειγμα ημερολογίου

Ημερο- μηνία	Περιγραφή γενόμενης λογιστικής πράξης	Σελ. καθο- λικού	Χρέωση €	Πίστωση €
2-1-06	Ταμείο	1	85	
	Πώληση 100 χλγ. γάλακτος $\times$ 0,85 €/χλγ Πρόβατα	3		85
3-1-06	Πρόβατα	3	15	
	Αγορά 100 χλγ. πιτύρων $\times$ 0,15 €/χλγ. Ταμείο	1		15

την ποσότητα, όσο και την αξία της γενόμενης δοσοληψίας. Η ονομασία του ημερολογίου ως συνθετικού ή αναλυτικού εξαρτάται από το χρησιμοποιούμενο λογιστικό σύστημα και από τον τρόπο διαδοχής των εγγραφών.

3.3 Καθολικό

Το βιβλίο αυτό είναι χωρισμένο σε «λογαριασμούς» αφενός μεν τελικούς ή κύριους (κλάδοι παραγωγής ή δραστηριότητες αυτών), αφετέρου δε ενδιάμεσους ή βοηθητικούς (ταμείο, αποθήκη, επίπτωση γενικών δαπανών, κ.λπ.) και για το λόγο αυτό είναι γνωστό και ως «βιβλίο λογαριασμών». Στο καθολικό μεταφέρονται όλες οι εγγραφές του ημερολογίου, οι οποίες όμως καταχωρούνται κατά «λογαριασμούς» και όχι κατά χρονολογική σειρά, με βάση τη γενική αρχή, κατά την οποία για κάθε εγγραφή ένας «λογαριασμός χρεώνεται και ένας άλλος πιστώνεται. Κάθε «λογαριασμός» (π.χ. ταμείο, πρόβατα κ.λπ.) καταλαμβάνει δύο συνήθεις σελίδες ενός ανοικτού βιβλίου, δηλ. δύο σελίδες αντικρυστές, συνηθίζεται δε να αναγράφεται στην αριστερή σελίδα η χρέωση και στη δεξιά η πίστωση κάθε «λογαριασμού».

Το καθολικό είναι το βιβλίο ανάλυσης των φυσικών ή τεχνικών και οικονομικών δεδομένων και μεταβολών της επιχείρησης, ως και του υπολογισμού του επιτυγχανόμενου απ' αυτή οικονομικού αποτελέσματος, τόσο για το σύνολο, όσο και για κάθε κλάδο παραγωγής χωριστά. Λόγω της ιδιότητάς του αυτής, το καθολικό είναι το σπουδαιότερο απ' όλα τα χρησιμοποιούμενα λογιστικά βιβλία. Στην πράξη το καθολικό μπορεί να είναι είτε ένα δεμένο βιβλίο, είτε κινητά φύλλα ή καρτέλες.

Υπόδειγμα «Λογαριασμών» Καθολικού

Χρέωση Δούναι				Πίστωση Λαβείν			
«ΤΑΜΕΙΟ»							
Ημερο- μηνία	Πιστούμενος λογαριασμός	Σελίδα Ημερο- λογίου	Χρεούμενο ποσό σε €	Ημερο- μηνία	Χρεούμε- νος λογα- ριασμός	Σελίδα Ημερο- λογίου	Πιστούμενο ποσό σε €
2-1-06	Πρόβατα	1	85	3-1-06	Πρόβατα	1	15

Χρέωση Δούναι				Πίστωση Λαβείν			
«ΠΡΟΒΑΤΑ»							
Ημερο- μηνία	Πιστούμενος λογαριασμός	Σελίδα Ημερο- λογίου	Χρεούμενο ποσό σε €	Ημερο- μηνία	Χρεούμε- νος λογα- ριασμός	Σελίδα Ημερο- λογίου	Πιστούμενο ποσό σε €
3-1-06	Ταμείο	1	15	2-1-06	Ταμείο	1	85

Τα κινητά φύλλα ή καρτέλες έχουν το πλεονέκτημα ότι οι εγγραφές κάθε «λογαριασμού» είναι συγκεντρωμένες και δεν βρίσκονται σε απομακρυσμένες σελίδες του δεμένου βιβλίου, ενώ παρουσιάζουν το μειονέκτημα της τυχόν απωλείας φύλλων ή καρτελών. Η λειτουργία του αρχίζει με την έναρξη του λογιστικού έτους (μεταφορά των εγγραφών από το ημερολόγιο καθ' όλη τη διάρκεια του έτους) και συνεχίζεται μετά τη λήξη αυτού (ανάλυση φυσικών ή τεχνικών και οικονομικών δεδομένων και μεταβολών).

3.4 Βιβλίο αποθήκης

Το βιβλίο αυτό παρακολουθεί την κίνηση εκείνων των προμηθειών ή πρώτων υλών και προϊόντων, τα οποία περνούν υποχρεωτικά από την αποθήκη. Στο βιβλίο αποθήκης, κάθε προμήθεια και κάθε προϊόν καταλαμβάνει δύο συνήθεις σελίδες ενός ανοικτού βιβλίου, όπου στην αριστερή σελίδα γράφονται οι εισαγωγές και στη δεξιά σελίδα οι εξαγωγές. Το βιβλίο αποθήκης αρχίζει με την έναρξη και τελειώνει με τη λήξη του λογιστικού έτους. Πράγματι, στην αρχή του λογιστικού έτους η υπάρχουσα ποσότητα κάθε προμήθειας ή πρώτης ύλης και κάθε προϊόντος μεταφέρεται από την απογραφή στη σελίδα των εισαγωγών. Στη συνέχεια, στην αυτή σελίδα γράφεται ημερομηνιακά η εισαγόμενη στην αποθήκη ποσότητα κάθε προμήθειας και κάθε προϊόντος σε συνδυασμό με την

πηγή προέλευσης. Παράλληλα, στη σελίδα των εξαγωγών γράφεται ημερομηνικά η εξαγόμενη από την αποθήκη ποσότητα κάθε προμήθειας και κάθε προϊόντος σε κάθε «λογαριασμό» ή κλάδο παραγωγής της επιχείρησης και σε τρίτους. Στο τέλος του πρώτου μηνός γίνεται σύγκριση μεταξύ αφενός μεν της ποσότητας που υπάρχει στην αρχή του έτους και της εισαγόμενης ποσότητας κάθε προμήθειας και κάθε προϊόντος, αφετέρου δε της εξαγόμενης ποσότητας αυτών. Η παρατηρούμενη τυχόν θετική διαφορά αποτελεί το υπόλοιπο για τον επόμενο μήνα. Η σύγκριση κάθε προμήθειας και κάθε προϊόντος μεταξύ αφενός μεν του υπολοίπου κάθε μηνός και της εισαγόμενης ποσότητας, αφετέρου δε της εξαγόμενης ποσότητας συνεχίζεται από μήνα σε μήνα μέχρι τον τελευταίο μήνα του έτους, του οποίου το υπόλοιπο αποτελεί τη διαθέσιμη ποσότητα για τον πρώτο μήνα του επόμενου έτους.

Υπόδειγμα «κριθής» αποθήκης

Εισαγωγή			Εξαγωγή		
Ημερο- μηνία	Πηγή προέλευσης	Ποσό σε χλγ. ή αριθμ.	Ημερο- μηνία	Τομέας προορισμού	Ποσό σε χλγ. ή αριθμ.
1-1-6	Απογραφή	525	5-1-06	Αγελάδες	250
10-1-6	Αγορά	200	15-1-06	Πρόβατα	175
22-1-6	»	100	25-1-06	Αιγοειδή	150
			31-1-06	Υπολ/πο αποθήκης	250
31-1-06	Σύνολο	825	31-1-06	Σύνολο	825

Κάθε εισαγωγή στην αποθήκη ή εξαγωγή απ' αυτή ισοδυναμεί με μια δόσοληψία, για την οποία ένας «λογαριασμός» χρεώνεται και ένας άλλος πιστώνεται. Η δόσοληψία αυτή αναγράφεται στο ημερολόγιο και από εκεί μεταφέρεται στους αντίστοιχους «λογαριασμούς» του καθολικού. Έτσι, το βιβλίο αποθήκης χρησιμεύει αφενός μεν για τον υπολογισμό του επιτυγχανόμενου οικονομικού αποτελέσματος δια μέσου του ημερολογίου και του καθολικού, αφετέρου δε για τον προσδιορισμό της οικονομικής θέσης ή κατάστασης της επιχείρησης σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή δια μέσου του βιβλίου απογραφής. Επιπρόσθετα, το βιβλίο αποθήκης χρησιμεύει για την ενημέρωσή μας κάθε στιγμή σχετικά με τη διαθέσιμη ποσότητα κάθε προμήθειας και κάθε προϊόντος.

3.5 Βιβλίο ταμείου

Το βιβλίο αυτό χρησιμεύει για την παρακολούθηση των εισπράξεων και των πληρωμών της επιχείρησης κατά τη διάρκεια του έτους, για την επισήμανση του χρόνου που παρατηρούνται οι αιχμές των εισπράξεων και των πληρωμών, και για τον προσδιορισμό των πηγών των εισπράξεων που προορίζονται για την αντιμετώπιση των πληρωμών. Το βιβλίο ταμείου αποτελεί τη βάση σύνταξης του απολογισμού της επιχείρησης. Το βιβλίο αυτό δεν πρέπει να συγχέεται με τον ενδιάμεσο «λογαριασμό ταμείου», ο οποίος συναντάται στα βιβλία «ημερολόγιο» και «καθολικό».

3.6 Βοηθητικά βιβλία

Ο αριθμός αυτών εξαρτάται από τον τομέα εφαρμογής της λογιστικής και τον τύπο της επιχείρησης. Μεταξύ αυτών ιδιαίτερης σημασίας είναι το γραμμάτιο εισπράξης και το ένταλμα πληρωμής. Στην περίπτωση όμως της γεωργίας περισσότερο χρήσιμα είναι τα βιβλία μεταβολών μηχανημάτων, ζώων και μονίμων φυτειών, τα βιβλία κλάδων συνεχούς παραγωγής, κ.λπ. Παράλληλα μ' αυτά μπορούν να υπάρχουν και ανάλογα βιβλία λειτουργίας μηχανών, απασχόλησης ανθρώπων, κ.λπ. εφόσον δεν αποτελούν ενδιάμεσους ή κύριους «λογαριασμούς» της επιχείρησης.

Λογαριασμοί και Λογιστικό Σχέδιο

1

Έννοια και σημασία των λογαριασμών

«Λογαριασμός» είναι ένα όργανο της δυναμικής λογιστικής με το οποίο εξασφαλίζεται η πλήρης και λεπτομερής πληροφόρηση για τις συντελούμενες στην επιχείρηση μεταβολές. Πιο συγκεκριμένα με το όργανο αυτό:

- α) εκπροσωπούνται τα περιουσιακά στοιχεία, οι κλάδοι παραγωγής, οι χρεώστες, οι πιστωτές και οι πηγές χρηματοδότησης της επιχείρησης.
- β) παρακολουθούνται οι τεχνικοοικονομικές μεταβολές αυτών, και
- γ) προσδιορίζεται η οικονομική θέση της επιχείρησης. Έτσι, ο «λογαριασμός» αποτελεί τη βάση της λογιστικής οργάνωσης της επιχείρησης.

Κάθε λογαριασμός αντιπροσωπεύει διάφορα στοιχεία, τα οποία έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό γνώρισμα (π.χ. διάφορα είδη για πώληση με την κοινή ονομασία «εμπορεύματα») όταν εξετάζονται από μια συγκεκριμένη άποψη. Με άλλα λόγια, οι λογαριασμοί είναι ένα σύστημα διακρίσεων, οι οποίες υπαγορεύονται από λόγους πληροφοριακής σκοπιμότητας της επιχείρησης. Ο αριθμός των λογαριασμών κάθε επιχείρησης εξαρτάται από το είδος και την έκταση των πληροφοριών, που επιζητούνται απ' αυτούς. Ο λογαριασμός παριστάνεται γραφικά, για λόγους συντομίας, υπό μορφή διαγράμματος σχήματος T. Ο τίτλος του γράφεται πάνω από την οριζόντια γραμμή, η χρέωση στο αριστερό τμήμα της κάθετης γραμμής και η πίστωση στο δεξιό τμήμα αυτής. Η κίνηση ή ενημέρωση του λογαριασμού γίνεται με τις λογιστικές εγγραφές, κάθε μια τον οποίων περιλαμβάνει τη χρονολογία, την αιτιολογία και το ποσό, συνήθως με την αξία ενδεχόμενα δε και με την ποσότητα.

2 Τεχνική τήρησης και τρόπος ενημέρωσης των λογαριασμών

Μετά τον καθορισμό κάθε λογαριασμού και την ονομασία του, ακολουθεί το άνοιγμα αυτού, το οποίο συμπίπτει με την πρώτη λογιστική εγγραφή. Μετά τη συμπλήρωση της πρώτης σελίδος (των δύο ή του ενός μόνο από τα τμήματα) του λογαριασμού είναι ανάγκη να μεταφερθούν τα ποσά σε άλλη σελίδα του ίδιου λογαριασμού. Αυτό συνεχίζεται καθ' όλη τη διάρκεια του λογιστικού έτους μέχρι την τελευταία ημέρα αυτού, οπότε γίνεται το κλείσιμο του λογαριασμού. Με το λογαριασμό είτε επισημαίνεται το πραγματοποιούμενο οικονομικό αποτέλεσμα, εφόσον πρόκειται για παραγωγικό κλάδο της επιχείρησης, είτε προσδιορίζεται το υπόλοιπο αυτού στο τέλος του λογιστικού έτους και στην αρχή του επόμενου, εφόσον πρόκειται για περιουσιακό στοιχείο ή παραγωγικό μέσο της επιχείρησης, για χρεώστες ή πιστωτές, κ.λπ. Το υπόλοιπο αυτό παρουσιάζεται πάλι στην απογραφή και στον ισολογισμό.

Προαναφέρθηκε ότι στο αριστερό τμήμα του λογαριασμού γράφεται η χρέωση και στο δεξιό τμήμα αυτού η πίστωση. Αυτό βέβαια ισχύει ως μια γενική αρχή, η οποία επηρεάζεται από τη θεωρία της προσωποποίησης των λογαριασμών, δηλ. της εκπροσώπησης κάθε λογαριασμού από ένα πραγματικό ή εικονικό πρόσωπο (π.χ. ο λογαριασμός «ταμείο» από τον ταμία, ο λογαριασμός «αποθήκη» από τον αποθηκάριο, ο λογαριασμός «δενδροκομείο» από το δενδροκόμο κ.λπ.). Κατά τη θεωρία αυτή δε γίνεται διάκριση μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών λογαριασμών από πλευράς τρόπου ενημέρωσής τους και έτσι ισχύει για όλους ο γενικός κανόνας κατά τον οποίο «πας ο λαμβάνων χρεούται» και «πας ο δίδων πιστούται». Σήμερα, υπό το πρίσμα νεότερης θεωρίας, καλούμενης θεωρίας της θετικής σχολής, η ενημέρωση του λογαριασμού εξαρτάται από την κατηγορία στην οποία ανήκει. Πράγματι, υπάρχουν λογαριασμοί, οι οποίοι αυξανόμενοι χρεώνονται και μειούμενοι πιστώνονται (π.χ. περιουσιακά στοιχεία, κλάδοι επιχείρησης, χρεώστες), και άλλοι, οι οποίοι αυξανόμενοι πιστώνονται και μειούμενοι χρεώνονται (π.χ. πιστωτές). Έτσι, πριν από κάθε λογιστική ενημέρωση ενός λογαριασμού είναι ανάγκη να προσδιορίζεται η κατηγορία στην οποία αυτός ανήκει για την αποφυγή σφαλμάτων.

3 Κατηγορίες λογαριασμών

Όπως είναι γνωστό, οι λογαριασμοί συγκεντρώνουν δια μέσου των λογιστι-

κών εγγραφών τεχνικοοικονομικά δεδομένα διαφόρου βαθμού αναλυτικότητας, ανάλογα με την ιεραρχική τους διαβάθμιση και την πληροφοριακή τους έκταση. Από την άποψη αυτή, οι λογαριασμοί διακρίνονται σε πρωτοβάθμιους, δευτεροβάθμιους, τριτοβάθμιους κ.λπ. Πρωτοβάθμιοι λογαριασμοί καλούνται οι λογαριασμοί πρωταρχικής σημασίας για την επιχείρηση, διακρινόμενοι αφενός μεν σε απλούς, αφετέρου δε σε περιληπτικούς. Οι απλοί πρωτοβάθμιοι λογαριασμοί συγκεντρώνουν τεχνικοοικονομικά δεδομένα, τα οποία δεν έχουν ανάγκη από άλλη ανάλυση σε μικρότερες ομοειδείς ομάδες τεχνικοοικονομικών δεδομένων. Αντίθετα, οι περιληπτικοί ή γενικοί πρωτοβάθμιοι λογαριασμοί παρακολουθούν την κίνηση μιας ολόκληρης κατηγορίας ομοειδών κλάδων ή περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης για να υπάρχει γενικότερη θεώρηση αυτών. Στην περίπτωση αυτή ο περιληπτικός ή γενικός λογαριασμός ακολουθείται από περισσότερους ειδικούς ή αναλυτικούς λογαριασμούς, ανάλογα με τον επιζητούμενο βαθμό αναλυτικότητας από τον επιχειρηματία. Στην πράξη, οι αναλυτικοί ή ειδικοί λογαριασμοί αποτελούν τους δευτεροβάθμιους λογαριασμούς, υποδιαιρούμενους σε τριτοβάθμιους, κ.ο.κ. Εννοείται ότι οι γενικοί και οι ειδικοί λογαριασμοί λειτουργούν από κοινού με την έννοια ότι κάθε φορά που χρεώνεται ή πιστώνεται ένας γενικός λογαριασμός, ταυτόχρονα χρεώνεται ή πιστώνεται ένας ή περισσότεροι ειδικοί λογαριασμοί.

Εκτός από την παραπάνω διάκριση των λογαριασμών μιας επιχείρησης, είναι δυνατή η διάκριση αυτών με βάση και άλλα κριτήρια. Έτσι, π.χ. οι λογαριασμοί διακρίνονται με βάση το περιεχόμενό τους σε λογαριασμούς αξιών (περιουσιακά στοιχεία τα οποία αποτελούν μέσα δράσης της επιχείρησης), σε λογαριασμούς προσωπικούς (κάθε φύσεως χρηματικές δοσοληψίες μεταξύ επιχείρησης και τρίτων), σε λογαριασμούς εξόδων και εσόδων, σε λογαριασμούς μικτούς (αποτελούμενους από κράμα ανόμοιων ποσοτικών δεδομένων), σε λογαριασμούς διαμέσους ή ενδιάμεσους (για λόγους ομαλής λειτουργίας του συστήματος εγγραφών και εξυπηρέτησης των αναγκών της κοστολόγησης), σε λογαριασμούς εκμετάλλευσης ή αποτελεσμάτων, κ.λπ. Εννοείται ότι κάθε κατηγορία λογαριασμών μπορεί να παρουσιάζεται ή να μην παρουσιάζεται στη λογιστική οργάνωση της επιχείρησης, ανάλογα με το είδος και το περιεχόμενο αυτής. Τέλος, ανάλογα με το είδος των δεδομένων στα οποία αναφέρονται και ανάλογα με τον τρόπο λογιστικής ενημέρωσης, οι λογαριασμοί διακρίνονται αφενός μεν σε λογαριασμούς του ενεργητικού (περιουσιακά στοιχεία, κλάδοι επιχείρησης, χρεώστες), αφετέρου δε σε λογαριασμούς του παθητικού (πιστωτές).

4 Λογιστικό σχέδιο

Η λογιστική οργάνωση μιας επιχείρησης επιτυγχάνεται με το λογιστικό σχέδιο, το οποίο αποτελεί τον καταστατικό χάρτη αυτής και κατά συνέπεια τον βασικότερο παράγοντα της ορθολογιστικής της οργάνωσης. Το λογιστικό σχέδιο μιας επιχείρησης περιλαμβάνει:

- α) την επιλογή της κατάλληλης λογιστικής μεθόδου και ειδικότερα του λογιστικού συστήματος, που πρέπει να εφαρμοσθεί,
- β) τον προσδιορισμό των λογαριασμών, οι οποίοι πρέπει να λειτουργήσουν,
- γ) την εκλογή των λογιστικών βιβλίων, τα οποία πρέπει να χρησιμοποιηθούν,
- δ) τον τρόπο εκτίμησης της αξίας των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης και τον υπολογισμό της ετήσιας απόσβεσης των παγίων περιουσιακών στοιχείων, και
- ε) τη μέθοδο υπολογισμού του οικονομικού αποτελέσματος, της σύνταξης του ισολογισμού, κ.λπ.

Η σημασία του λογιστικού σχεδίου είναι μεγάλη, αν ληφθεί υπόψη ότι αποτελεί αφενός μεν τη βάση ανάπτυξης της λογιστικής, αφετέρου δε τον σπουδαιότερο παράγοντα αναγνώρισης του πραγματικού ρόλου της στην καθόλου οικονομία. Πράγματι, η από κοινωνικοοικονομική άποψη σημασία των σύγχρονων λογιστικών σχεδίων αναφέρεται αφενός μεν στην ορθολογιστική κατάρτιση των εθνικών λογαριασμών, αφετέρου δε στον ακριβέστερο αγορανομικό και φορολογικό έλεγχο. Από την άλλη πλευρά, η από ιδιωτικοοικονομική άποψη σημασία αυτών συνδέεται με τη συλλογή συγκρίσιμων δεδομένων μέσα στην επιχείρηση κατά χρονικές περιόδους και με τη σύνταξη όσο το δυνατόν αντικειμενικότερου ισολογισμού. Εξάλλου, η εκμηχάνιση των εργασιών του λογιστηρίου, είτε με μηχανές γραφείου, πολύ δε περισσότερο με ηλεκτρονικούς υπολογιστές, συνετέλεσε όχι μόνο στην ταχύτερη ενημέρωση για την πορεία της επιχείρησης και στη σύνταξη του ισολογισμού, αλλά και στη διευκόλυνση εξεύρεσης σχέσεων πολύ απαραίτητων για την αρτιότερη οργάνωση αυτής.

Μέχρι στιγμής έχουν εκπονηθεί πολλά λογιστικά σχέδια, τα οποία εφαρμόζονται από χιλιάδες επιχειρήσεις κάθε χώρας. Απ' αυτά, άλλα μεν είναι υποχρεωτικής, άλλα δε προαιρετικής εφαρμογής. Πάντως, ένα καλά μελετημένο λογιστικό σχέδιο πρέπει να συγκεντρώνει πληροφοριακή πληρότητα, ελαστικότητα προσαρμογής, ταχύτητα συγκέντρωσης δεδομένων, και οργάνωση διαχειριστικού ελέγχου.

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι το όλο λογιστικό κύκλωμα αποτελείται από

τρία βασικά τμήματα. Το πρώτο απ' αυτά είναι ο ισολογισμός, ο οποίος περιλαμβάνει όλα τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης, το δεύτερο είναι οι λογαριασμοί, οι οποίοι περιλαμβάνουν ουσιαστικά τα έξοδα και τα έσοδα της επιχείρησης, και το τρίτο είναι τα αποτελέσματα χρήσης αυτής.